

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KOHAVEGAARDSLÆGTEN

VEJSTRUP

KAREN OG MORTEN RASMUSSEN
OG DERES EFTERKOMMERE

VED
THORVALD LUND

1947

**KOHAVEGAARD,
SLÆGTEN
VEJSTRUP**

KOHAVEGAARD
SLÆGTEN
VEJSTRUP

KAREN OG MORTEN RASMUSSEN
OG DERES EFTERKOMMERE

VED
THORVALD LUND

PENNETEGNINGERNE VED FRU KAREN BROHOLM

ODENSE
FYNS TIDENDES BOGTRYKKERI
1947

FORORD

Paa et Slægtsmøde, som afholdtes i Vejstrup den 24. Juli 1944, vedtoges det at udgive en Bog om min Oldefader, Stænderdeputeret, Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, Gaardejer Hans Christensen og Hustru, Kohavegaard, Vejstrup. Desuden blev det bestemt, at der skulde udarbejdes en Slægtsbog for hver af de 5 Slægtsgrene, der nedstammer fra Hans Christensen og Hustru.

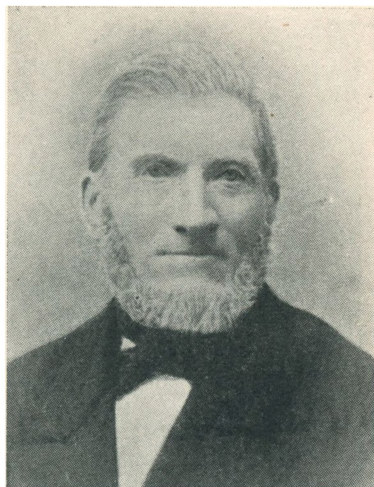
Nærværende Slægtsbog giver en Skildring af Hans Christensens yngste Datter og hendes Mand og skildrer desuden deres 7 Børn og disses Ægtefæller. Der fortælles om flittige, stræbsomme Mennesker, der skønt bundne i Dagliglivets jævne, men travle Færd, dog kunde ofre og kæmpe, naar det gjaldt Virkeliggørelsen af de Idealer, de havde lært at elske.

Om de senere Slægtled gives kun rent skematiske Oplysninger.

Til de mange Slægtsmedlemmer, der har hjulpet mig med Oplysninger, rettes herved en hjertelig Tak. En særlig Tak til min Moder, Marie Lund, der den 19. Marts 1947 fyldte 91 Aar og saaledes er Slægtens ældste nulevende, for den værdifulde Hjælp, hun ved sin udmærkede Hukommelse har ydet mig ved Udarbejdelsen af Bogen. Endelig takker jeg Fru Karen Broholm for de smukke Pennetegninger, der er hentet fra nogle af Slægtens kendte og kære Steder i Vejstrup og Omegn.

Aabenraa, i April 1947.

Thorvald Lund.

Karen Hansdatter og Morten Rasmussen.

Karen Hansdatter og Morten Rasmussen.

Træk af Livet paa Kohavegaard i sidste Halvdel af det nittende Aarhundrede.

Kohavegaard ligger nogle faa Hundrede Meter Nord for Vejen, der fører fra Vejstrup til Brudager. Gaarden ligger i en Dalsænkning. Man ser den først rigtig, naar man kommer op over Bakken. Pludselig er den der helt. Stuehusets teglhængte Tag lyser i Solen. De takkede Gavle giver Indtryk af Fest. Der er virkelig noget festligt og stolt ved Længernes høje Tage og Portenes Rundinger. Blæsten suser i de høje Træers kuplede Kroner; men inde i den lukkede Gaard er der Læ, og i Haven giver Hække og Buskadser Ly for alle Vinde.

Kohavegaard hedder Gaarden, og Navnet kunde være smukkere; men det har en gammel Oprindelse, idet det stammer fra Stedet, hvor Gaarden blev opført, en indhegnet Mark, Kohaven, hvor Kørne gik og græssede, en Betegnelse for Landsbyens Overdrev i gammel Tid.

Gaarden blev som Udflyttergaard opført af Hans Christensen i 1815, kun to Aar efter Statsbankerotten. Den opførtes i sin senere Skikkelse af Hans Christensen og Svigersønnen Morten Rasmussen i Slutningen af Halvtredserne.

Kohavegaard.

Ejendommen var paa 67½ Td. Land og godt 7 Tdr. Hartkorn.

1937 kom Gaarden paa fremmede Hænder, og Slægtens Medlemmer maa paa Afstand nyde Synet af dens knejsende Tage og takkede Gavle.

Men Minderne taler fra hver en Krog i den gamle Gaard, fra Kælder og Kvist, fra Gange og Trapper, fra Marker og Mergelgrave, fra Buske og Krat og fra den ærværdige Hængebøg i Haven. Slægtens rige Minder lever overalt, og kedeligt er det, at den gamle Slægtsgaard ikke har kunnet bevares i Slægtens Hænder.

Karen og Morten.

Hans og Ane Christensens yngste Datter, *Karen Hansdatter*, blev født paa Kohavegaard den 28. November 1828.

Skønt Karen som den yngste af Søkendeflokken maaske kunde blive en Smule forkælet, kom hun dog tidligt med i Arbejdet paa Gaarden, baade ude og inde, og hun blev især dygtig til at spinde og sy.

10 Aar gammel kom hun paa Rejse til Roskilde, hvor hun opholdt sig en Maaned hos sin Fader, der dengang var Medlem af Stænder-

Kohavegaard — Haven.

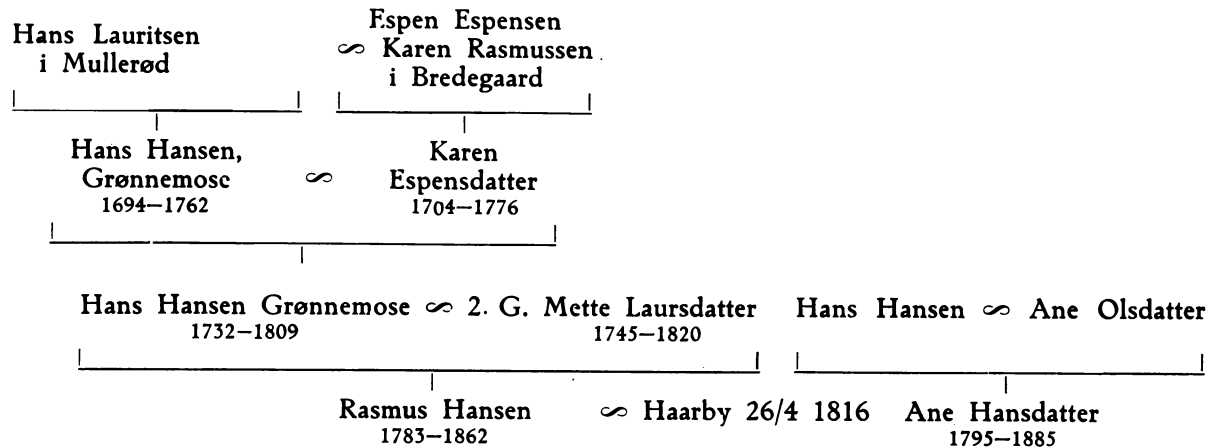
forsamlingen. Det var en stor Oplevelse for en lille Bondepige i de Tider at komme ud at rejse, og hun fortalte ofte senere sine egne Børn om denne eventyrlige Færd.

Hans Christensen holdt meget af den lille Karen. Ofte kaldte han hende sin Alderdoms Trøst og Støttstav, og det blev hun da ogsaa senere i Livet.

I et Brev fra Hans Christensen under Opholdet i København en halv Snes Aar senere (26. Jan. 1849) henvender han sig — i Slutningen af Brevet — særlig til Karen og beder hende skrive endnu et Brev til ham. Det ses deraf, at hun var god til at skrive, eller i hvert Fald, at Breve fra den yngste Datter var særlig kærkomne.

Karen fik sin Skolegang i Vejstrup Skole hos en Lærer, der hed Larsen, hvor hun i hvert Fald lærte at skrive og læse godt. Musikalsk var hun ikke; men hun kunde godt lide Sang og sang ogsaa altid med paa Møder eller i Kirken, men holde Tonen alene kunde hun ikke. Evnen til at synge rent har hendes Børn sikkert arvet efter deres Fader.

Karen blev konfirmeret i Oure Kirke den 23. April 1843. Hun fik Karakteren og baade i Kundskaber og Opførsel. Hun kom saa

vidt vides ikke ud at tjene hos fremmede, men blev hjemme paa Gaarden til sit Giftermaal efter den Tids Skik for unge Gaardmandsdøtre.

Morten Rasmussen blev født den 13. December 1823 som Søn af Rasmus Hansen og Hustru Ane, „Grønnemosegaard”, Oure Mark.

Rasmus Hansen var født i Haarby 1783 som Søn af *Hans Grønnemose og Hustru*. 26. April 1816 blev han i Haarby Kirke viet til *Ane Hansdatter*, født 1795. Parret flyttede i 1817 til Oure, hvor de overtog Grønnemosegaard. R. H. døde i Juni 1862. Hans Hustru døde den 15. December 1885, 90 Aar gl. Begge ligger begravet paa Oure Kirkegaard.

Hvorledes Bekendtskabet mellem Karen Hansdatter og Morten Rasmussen blev indledet, vides ikke; men Mortens Præsentation som vordende Svigersøn i Gaarden foregik paa en ikke helt almindelig Maade.

En smuk Sommeraften gik Hans Christensen fredeligt i sin smukt anlagte store Have og røg sin Aftenpibe. Formodentlig gik han og filosoferede over Tidens voldsomme Begivenheder. Det var i Krigsaarene 1848—50. Han havde meget at virke med, og dybt-tænkende og grundig som han var, kunde han nok have Grund til og ogsaa Trang til at være lidt alene med sine Tanker. Vandringeren foretoges langs Havehegnet længst borte fra Stuehuset, hvor han bedst mente, han kunde gaa i Fred og Ro.

Pludselig som han staar og banker sin Pibe ud, springer en ung Karl ind gennem Hegnet og farer lige i Armene paa ham. Han griber Fyren og spørger ham, hvad i Alverden han har i Sinde, og Synderen maa da stammende og rødmende gaa til Bekendelse.

Det var Morten Rasmussen, som gik paa Frierfødder til Karen Hansdatter. Et lille Stævnemøde var blevet aftalt. De skulde mødes i Udkanten af Haven. Nu blev Morten ført ind, og Forholdet blev anerkendt og legaliseret ved en Kop Aftenkaffe.

Maaske havde Hans Christensen haft andre Planer med Hensyn til Karens Giftermaal. Ja, en lille Fugl havde sunget om, at han ønskede Karen gift med Plejesønnen Hans Peter Nielsen, kaldet Peter Roskilde. Denne var Søn af en fattig Enke, som Hans Christensen havde boet hos under sine Ophold i Roskilde, naar han

deltog i Stænderforsamlingens Møder. Dog, Hans Christensen var Fremskridtsmand ogsaa paa dette Omraade. De unge skulde have Lov til selv at bestemme i Valget af Ægtefælle, og der er da heller ingen Grund til at tro, at han nogensinde kom til at fortryde.

Brylluppet stod den 6. Juli 1850, altsaa nøjagtig et Aar efter Fredericiaslaget. Det blev ikke nogen almindelig Bryllupsfest, idet de fleste af Deltagerne var Venner fra de gudelige Forsamlinger. Bryllupsfestligheden blev saaledes et Led i den almindelige Vækelse, som Karens Broder Christen allerede paa det Tidspunkt havde draget sine Forældre ind i, efter at Faderen først havde været Modstander af Bevægelsen.

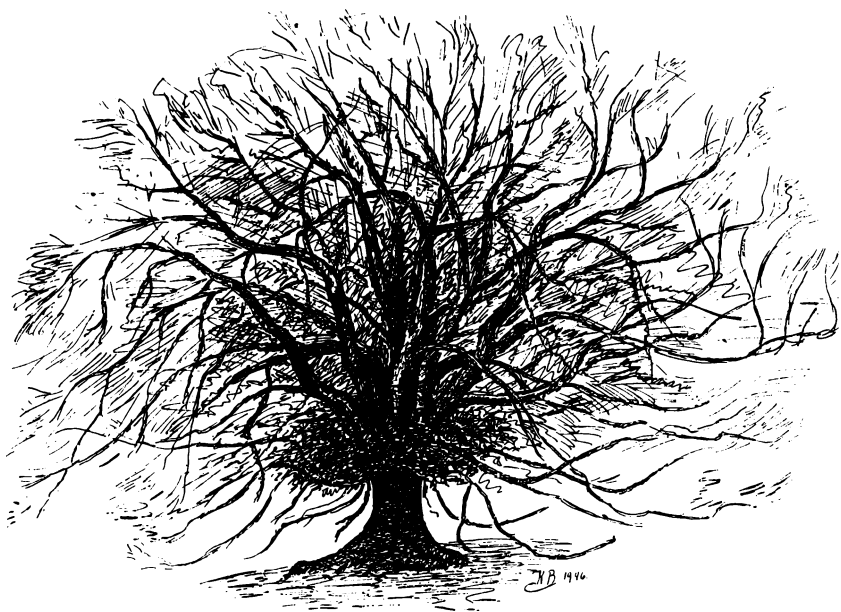
Til Brylluppet indløb der Brev fra Peter Roskilde, der var med i Krigen, og dette Brev blev vistnok det sidste, som Familien modtog fra „Plejebarnet“, idet han faldt i Istedslaget den 25. Juli samme Aar.

Morten og Karen fik ikke de blideste Kaar. I mange Aar var Morten kun Gaardbestyrer og maatte i Gaardens Drift rette sig efter sin Svigerfader, der altid viste Overblik og Initiativ, men Morten var dygtig til at udføre den gamles Ideer, og Velstanden voksede Aar for Aar. Jorden forbedredes ved Mergling, hvilket de dybe Mergelgrave paa Gaardens Marker endnu vidner om.

Det var ogsaa Hans Christensen, der planlagde Gaardens Ombygning og satte igennem, at den blev opført i en smukkere og mere imponerende Stil end Egnens andre nyopførte Gaarde. De takkede Gavle og det anselige Stuehus er synlige Vidner om Bonden Hans Christensens særprægede Syn og Tænkemaade; men det var ogsaa her Morten Rasmussen, der maatte sætte Planerne i Værk.

Opførelsen af Gaarden blev et Slid for ham og Gaardens Karle, idet man selv brændte alle Stenene paa egen Teglovn. Og Karen maatte ogsaa tage sin Del af Byggetidens Ekstraarbejde, idet hun i hele Byggeperioden efter Tidens Skik havde alle Haandværkerne paa Kost.

Haven var allerede anlagt i stor Stil. Den smukke Bøg, som Hans Christensen selv havde baaret med hjem fra Godset Bregentved engang, da han vandrede hjem fra Roskilde, var allerede plantet og i god Vækst. Nu blev Haven omdannet, saa den passede til den ny Beliggenhed af Bygningerne. Den blev til en dejlig Park, der svøbte sig omkring Stuehus og Damme, en smuk Indfatning om

Bøgen fra Bregentved i Haven paa Kohavegaard.

et imponerende Bygningskompleks, der synede som en lille Herregaard.

„Den Sten, som underst ligger, maler ogsaa”, siger et gammelt Ordsprog; men Tilværelsen har ikke altid været let for Morten Rasmussen i de første Aar paa Kohavegaard, medens Svigerfaderen endnu var fuld af Initiativ. Men baade han og Karen sled og stræbte med Gaardens Drift.

Morten havde stor Interesse for Hesteavl og fik efterhaanden anskaffet gode Heste. Han havde en for en Landmand ikke ualmindelig Kærlighed til sine Dyr, og man sagde — naturligvis med nogen Overdrivelse — at han hellere sparede sine Heste end sine Børn.

Deltagelse i aandeligt Liv.

I aandelige Spørgsmaal var Karen foran sin Mand; men hun fik dog altid paa sin milde og gode Maade ham draget med sig ind i det, der drog hende stærkt. De kom saaledes med i Arbejdet for Oprettelsen af Friskole, Højskole og Valgmenighed.

Den ældste Søn, Peder, begyndte sin Skolegang i Christen Hansens Huggehus hos Rasmus Hansen, da denne begyndte sin Skolevirksomhed. Da *Friskolen* rejstes, ydede Morten Rasmussen en Fjerdepart af Byggesummen, ligesom han var med til at køre Sten til Bygningen, der blev taget i Brug den 5. September 1860. Syv Aar efter, da *Højskolen* blev rejst, bar han atter en tung Part af Byrderne; men det blev en Lykke for den stille og ellers ikke saa fremtrædende Mand at være med i alt dette. Livet blev rigere for ham og Karen. Om Aftenen, naar Familien med Karle og Piger var samlet i Dagligstuen, tog han ofte Sangbogen frem og sad og sang de Sange, han havde lært ude paa Højskolen.

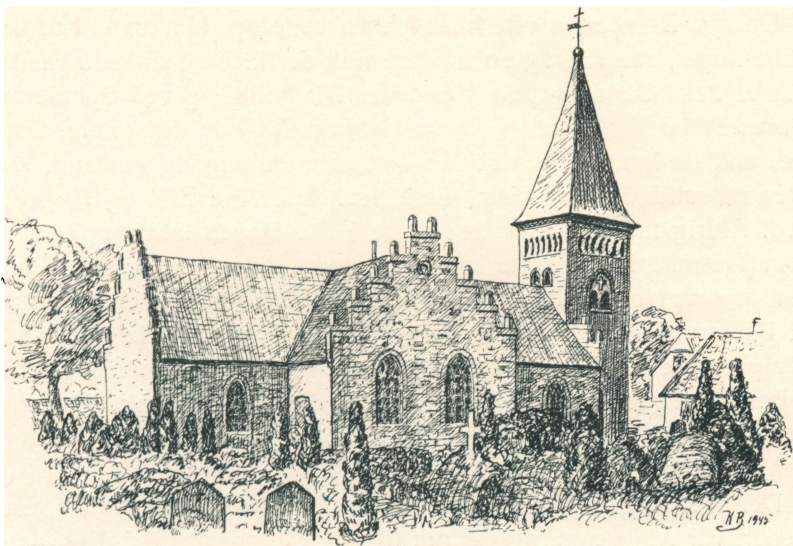
Mange Søndage kørte de den lange Vej til Ryslinge og deltog i Gudstjenesten i Valgmenighedskirken der. Da Planen om Opførelse af en *Valgmenighedskirke* i Vejstrup skulde virkeliggøres, var Morten Rasmussen igen stærkt med i Arbejdet uden paa nogen Maade at prøve paa at være Forgrundfigur. Han kørte selv daglig i lang Tid et Spand Heste med Kampesten fra Vejstrup Aa til Byggepladsen og blev paa den Maade en god Støtte og Medhjælp for Svogeren Christen Hansen, der var den egentlige Leder og Planlægger af hele Byggearbejdet.

Byggeudvalget for Kirken bestod iøvrigt af Christen Hansen og hans Broder, Niels Hansen, Peder Rasmussen, Oure, Maltgører Lars Pedersen, Vejstrup, og Morten Rasmussen.

Kirkebygningen blev rejst i 1874 og indviet Palmesøndag 1875. Der var saaledes 7 Aar mellem Rejsningen af hver af de tre for det aandelige Livs Vækst saa fundamentale Grundpiller i Vejstrup, Friskolen i 1860, Højskolen i 1867 og Valgmenighedskirken i 1874, og hver Gang tog Morten Rasmussen sin haarde Tørn.

Af offentlige Hverv havde Morten Rasmussen ikke mange. Dog var han en Aarrække Medlem af Oure-Vejstrup Sogneraad.

Under Krigen 1864 gjorde han en Rejse til Als, hvor han besøgte nogle Soldater, som laa der. Denne Rejse talte han bagefter meget om. Den 18. April om Formiddagen hørtes der en forfærdelig Skydning ovre fra Dybbøl. Da Gaardens Folk den Dag sad samlet omkring Middagsbordet, sagde Morten Rasmussen, at i Dag skete der noget tungt og afgørende, og der blev næsten ingen Middagsmad spist den Dag. Det var den ulykkelige Dag, da Dybbøl faldt.

Vejstrup Valgmenighedskirke.

De tog begge Del i nogle af de grundtvigske Vennemøder i København, og naar de kom hjem fra et saadant Møde, var de meget oplivede.

Engang, da Morten Rasmussen var taget ene af Sted til et Vennemøde, blev han indkvarteret hos en Baronesse, en af Grundtvigs Beundrere og Tilhængere. Da han kom hjem fra Rejsen, havde han meget at fortælle. Der var saa fint og elegant i Baronessens Hjem med fornemme Saloner, med Tjener bag Stolen, naar han spiste o. s. v. Til Mødet blev han bragt og hentet igen i en fornem Droske.

Saadanne Beretninger gjorde Indtryk paa Børnene og de andre hjemmевærende; men tydeligt var det at se, at han selv var blevet paavirket af Aanden fra Vennemødet og de andre Oplevelser, saaledes at den ellers lidt faamælte, paaholdende og maaske lidt alvors-tunge Mand var blevet blødere og mildere i sit Sind og derfor mere omgængelig.

Børnene.

Hverdage kom og gik og stillede strenge Krav til Kræfterne. Morten og Karen sparede sig ikke, men de havde ogsaa den Glæde at se det gro alle Vegne, i Have og paa Mark saavel som i Skole og i Kirke.

De syv Børn, som efterhaanden voksede op, blev sat til at bestille noget, saa snart de var store nok dertil. De maatte tage Del i Arbejdet i Stald og paa Mark, ved Malkning og ved Spinderok. Deres Fader sagde til dem, at de ikke skulde have det lettere hjemme, end de kunde vente at faa det, naar de engang kom ud. Det blev en solid Undervisning, disse Søkende fik i Flid og Nøjsomhed. Aldrig maatte Hænderne være i Ro. Dagen lang gik Benene som Trommestikker. Ofte kunde det føles slidsomt nok; men Livet var dog rigt og dejligt, og de prægedes af det, der omgav dem, af Far og Mor og Bedsteforældrene, af den rige Grøde og Vækst, der prægede Livet i den gode Gaard, og af Tidens aandelige Rørelser, den gudelige Vækkelse og det rige grundtvigske Folkeliv, der jo netop under deres Opvækst udplantede et af sine friske Skud der i Egnen.

Der blev dog ogsaa Tid til Leg og Lystighed. Den ældste Søn, Peder, var Anføreren, og det gik til Tider lidt vildt til, f. Eks. naar han fandt paa, at han vilde lære sin mindre Broder, Johannes, at svømme i Mergelgraven. Peder kommanderede: „Tøjet af!“ Og saa smed han den lille Fyr ud paa dybt Vand, hvor han ikke kunde bunde. Naar Johannes saa plaskende og spruttende i Vandet var ved at gaa til Bunds, sprang Peder i sidste Øjeblik ud og bjergede ham. Engang lykkedes det den lille at slippe væk i bar Skjorte; men da gik den vilde Jagt rundt over Markerne, indtil han var indfanget og under Graad og Klage blev smidt i Vandet.

Da Søsteren, Marie, engang var saa uheldig at falde i Havedammen og var ved at gaa til Bunds i det plumrede Vand, sprang Peder resolut ned fra Toppen af et højt Træ, der stod ved Kanten af Dammen, og fik hende reddet i Land.

I Havedammen laa der ofte et stort Kar, som Peder befalede sine Søkende efter Tur at tage en Sejltur i tværs over Dammen, dog med ham som Styrmand. Selv Marta, der paa det Tidspunkt kun var et halvt Aar gammel, maatte tage sin Tur, idet Peder stagede Karret frem med en lang Stang. Men dette fik deres Moder at se og kom farende, og den ellers saa blide Karen gav sin Søn en ordentlig Omgang.

Dog, Peder kunde ikke dy sig for igen at prøve at lege Skipper. En Dag lokkede han Naboens Søn til at gaa om Bord i „Baa-den“; men Ligevægten glippede, og Rasmus Jørgen gik til „Havets

Bund" med Karret over sig. Peder fik ham dog reddet i Land, men var ikke stolt, da han maatte bede sin Moder om tørt Tøj til Kammeraten, der maatte iføre sig det laante Sæt og vente paa, at hans eget blev tørt, inden han kunde gaa hjem til sine Forældre. Det skyldes maaske denne ufrivillige Dukkert, at Rasmus Jørgen*) kom til at lide af Vandskræk alle sine Dage.

Børnene og deres Bedsteforældre.

Om Hans Christensen og hans Hustru er der fortalt andet Sted. Her skal blot tilføjes nogle Træk, der særlig belyser deres Forhold til Børnebørnene og den Indflydelse, de derved ogsaa fik paa deres Opdragelse og Udvikling.

Hans Christensen interesserede sig meget for Børnebørnenes Skolegang. Han gennemgik deres Læsestykker med dem og saa deres Skrivebøger efter. De smaa satte han paa Knæet og lod dem ride Ranke, medens han fremsagde forskellige gamle Børneremser. Han morede sig ofte med at gøre Løjer med dem. For Spøg skræmmede han dem med Omtalen af „fæle Mænd". Han lærte Peder at hænge ved Benene i Hanebjælken paa Høstænget. Engang, da Johannes under en Gemmeleg var blevet borte i flere Timer, idet han var faldet i Søvn under Trappen, hvor han havde gemt sig, var den gamle meget opbragt over, at man ikke passede bedre paa Børnene. Hvor blev han glad, da man ud paa Aftenen — efter at man havde gennemrodet Havedammen med lange Stænger — fandt den sovende lille Dreng, ved at Skæret fra en Lygte kom til at falde ind under Trappen, hvor han laa.

En Dag havde Peder Besøg af sin Fætter Peder,**) en Søn af Gaardejer Niels Hansen, Oure. De to Drengene lavede en Flitsbue, som de havde megen Fornøjelse af. De øvede sig godt i at bruge den og fik efterhaanden en vis Færdighed i at ramme, hvad de sigtede efter; men efterhaanden som Legen begyndte at kede dem, fandt de paa gale Streger og blev kaade og overgivent lystige. Pludselig fik de Øje paa deres Morfader, gamle Hans Christensen, som sad i sin Stol inden for Vinduet og læste i Bibelen. Da siger den ene Peder til den anden: „Kan du ramme Morfar ind i Øret?" — Og Pilen fløj fra Strengen ind gennem Vinduet og ramte den

*) Den senere Gaardejer Rasmus Jørgen Jensen i Øster Aaby.

***) H. P. Nielsen, senere Amtsraadsmedlem.

gamle. Ruden faldt klirrende ned. „Kan jeg nu ikke faa Lov at læse Guds Ord i Fred for de skidt Knægte!” raabte Hans Christensen, idet han sprang op og for ud ad Døren paa Hosesokker, og han helmede ikke, før han havde fat i Fyrene og fik dem givet en ordentlig Afklapsning.

I Mørkningen holdt Hans Christensen af at have sine smaa Børnebørn omkring sig. Han sad da gerne i en Lænestol med Benene skraat op paa Kakkellovnen, og op ad Benene kravlede og sad 3—4 smaa Børn og lyttede til, hvad den gamle fortalte, Eventyr eller Oplevelser fra Ungdomstiden.

Ofte, naar Hans Christensen gik ud for at besøge et af sine Børn — Grete, Christen eller Niels — tog han et af Børnebørnene med. De hjalp saa hinanden med at bære de Halmmaatter, Sivskamler eller andre smaa Nyttegenstande, som den gamle selv havde forarbejdet, og som nu skulde medbringes som Foræring. Paa saadanne Ture fortalte Hans Christensen livligt hele Tiden. Han øste ud af sit rige Væld af Erfaringer, og den lille Dreng eller Pige, der vandrede ved hans Side, fik Del i en Rigdom, som bevarede op gennem Aarene.

Det var ikke saa meget den direkte Indgriben i Opdragelsen, der fik Betydning for Børnebørnene, men mere de Oplevelser, de havde sammen med de to gamle. Det smukke Vidnesbyrd, Bedsteforældrene indirekte aflagde ved deres Godhed og inderlige Fromhed, fik den allerstørste Betydning. Det gode Eksempel er et bedre Opdragelsesmiddel end nok saa velmente Formaninger.

Om Aftenen, naar de to gamle tidligt var kommet i Seng, lød der lidt efter en sagte Mumlen inde fra deres Soveværelse. De store Børnebørn stod ofte stille og lyttede. De hørte da de to gamle bede sammen. De bad den gamle Bøn:

Bed, oh Jesus, bed for mig,
bed mig ind i Himmerig,
der at leve, der at bo
i en evig Fred og Ro!
Lad mig altid elske dig,
du, som beder godt for mig!
Gud, vær min Ven, Gud, hør min Bøn!
Og det for Jesu Skyld. Amen!

Børnene blev saa stille, naar de hørte de gamle bede sammen. Ved at lytte paa denne Maade indprentede Bønnens Ord sig i deres Hukommelse, og deres unge modtagelige Sind blev fyldt af Værdier fra en Verden, der laa uden for Dagliglivets.

Der kom en streng Tid for Karen, da hendes Forældre blev gamle og syge. Hans Christensen kom til at ligge i Sengen et halvt Aars Tid, inden han døde, og under dette lange Sygeleje, hvor han led af udpræget Aareforkalkning, var han endog nærmest utilregnelig den meste Tid. Det var tilmed i denne Periode, Karen fik sit yngste Barn, Datteren Dagmar.

„Det er ellers nogle kønne Øjne, hun har faaet slaaet i”, sagde den gamle Hans Christensen, da han saa Barnebarnet Dagmar første Gang. Saadan hændte det nu og da, at han i denne Periode kom til at sige noget, som de store Børn ikke kunde lade være at trække paa Smilebaandet ad.

Fra sin Seng kunde han se over til Ladebygningen, og han kunde finde paa at spørge: „Hvis er den Gaard, der ligger der?” Der svarede: „Det er Morten Rasmussens, og der har før boet en, der hed Hans Christensen”. — „Saa, det var da mærkeligt”, sagde han.

Karen maatte i denne Periode pleje sin gamle Fader, som om han var et lille Barn. Sommetider trak han Lagnerne af Sengen og kastede dem langt hen i Stuen, og naar han fik en Gaffel og skulde prøve at spise selv, kunde han finde paa at stikke den ind i Dynebetrækket og trække til, saa det gik i Stykker. „Det maa du ikke, Hans! Det maa du ikke”, sagde hans Kone grædende. „Aah, du er en gammel Susse”, svarede han.

Det lo Børnebørnene ad, og det kunde deres Mor naturligvis ikke lide.

En af Karlene, der hed Find, maatte hver Dag ind og hjælpe Karen med at rede hans Seng. Naar han saa blev rejst op i Sengen, stødte han Hovedet mod Himmelsengens Loft, saa han stod fast, og saa vilde han ikke lægge sig ned igen. Men naar de saa tog den toaarige Niels og lagde ham i Sengen til den gamle, lagde han sig rask ned, for han elskede sine Børnebørn, især de smaa.

Hans Christensen døde stille en Sommernat, da det var meget varmt. Det var i den hede Sommer 1868. Johannes, der var en halv Snes Aar, spurgte næste Formiddag, om han maatte gaa ind og se Morfar. Han fik Lov, og med en Mellemdag i Haanden gik han

ind til den døde. Da han kom tilbage, sagde han: „Morfar er dog blevet saa kold, saa kold”.

Ane Christensen var, saa længe hun var rask, ligesom sin Mand god til at tage sig af Børnebørnene. Hun var saa mild og god. Naar et af dem hjalp hende eller gjorde hende en lille Tjeneste, sagde hun altid: „Gud velsigne dig, mit Barn!” Hun sang for dem og snakkede meget med dem.

I de sidste Aar af sit Liv var Ane Christensen meget alderdoms-svækket og laa mest til Sengs, og Karen maatte igen være Sygeplejerske. Børnene tog ogsaa Del i denne Pleje. Barnebarnet Marta var især god til at kigge indenfor hos sin Mormor, mens denne laa i Sengen. Det var gerne i Mørkningen, Besøget fandt Sted. Marta, der var en lille Skælm, kunde saaledes paa Mormoderens Spørgsmaal: „Hvem er det?” svare: „Det er Maren Christens”. Den gamle gik ind paa Spøgen og sagde: „Hvordan har Christen det?” — „Det er skidt med Christen i denne Tid”, svarede Marta. „Aah, det gamle Skind”, sagde hendes Mormor sukkende.

De syv Søkendte lærte tidligt at erfare, at Tilværelsen rummer baade lyse og mørke Sider. De oplevede saaledes at se Afslutningen af Bedsteforældrenes Liv. De lærte, at et Menneskeliv er forgængeligt, at selv et nok saa stærkt og rankt Menneske som deres Morfar og saa mild og godhjertet en Kvinde som deres Mormor skulde bukke under for Alderdommens og Dødens ubønhørlige Krav. Ellers gled Barndomsaarene hen i en lykkelig Forening af Arbejde og munter Leg; men saa snart de var voksne nok dertil, maatte de gøre Fyldest som Karle og Piger i den travle Gaard.

Hverdag og Fest.

Gaardens Dag begyndte tidlig. Om Morgenen var Morten Rasmussen — i hvert Fald i Sommertiden — oppe før Kl. 4 for at kalde paa de voksne Børn og Gaardens Tjenestefolk. Hvis Klokken var slaadet fire, bankede han særlig haardt paa Døren og raabte: „Skynd jer op, Piger! Klokken gaar stærkt til fem!”

Allerede ved Nitiden om Formiddagen, naar Morgenarbejdet var endt, sad Karen Vinteren igennem i Dagligstuen ved det gamle Bornholmerur og spandt Uld eller Hør. To Piger sad ved Siden og spandt Blaar. Kl. 11 spiste man Middagsmad i den lille Spise-stue mellem Køkkenet og Sovekammeret. Morten begyndte med

Høstbillede fra Halvfemserne.

Bordbønnen: „I Jesu Navn gaar vi til Bords at spise, drikke paa dit Ord. Dig, Gud, til Ære, os til Gavn, saa faar vi Mad i Jesu Navn”.

Naar Middagstravlheden for Kvinderne var endt, samledes de atter i Dagligstuen og tog fat paa Haandarbejdet. En egen Hygge var udbredt over Stuen. Rokkene snurrede, Ilden buldrede i Kakkelovnen, hvorfra ogsaa en spruttende Lyd hørtes af de stegte Æbler.

Morten kom en Gang imellem ind for at varme Fødder. Nyhederne blev drøftet, og var der et eller andet, han var utilfreds med, gav han sit Mishag til Kende. Hvis Karen syntes, hans Kritik var ubegrundet, gav hun ham en bestemt Tilrettevisning, hvorpaa Morten tav stille, tændte Piben og forsvandt. Lidt efter saa man Tobaksskyerne stige op mellem Granerne i den lille Plantage uden for Gaarden.

Om Aftenen samledes alle i Dagligstuen. Pigerne sad med deres Haandarbejde, Karlene sad og nikkede, hvis de da ikke lavede Husflidsarbejde. Af og til læste Morten en Almanakhistorie højt. Zakarias Nielsens Fortælling „Paa Udstilling” morede han sig selv

vældigt over. Det kunde — som tidligere nævnt — ogsaa hænde, at Sangbogen kom frem, og Højskolesangene kom til at lyde.

Om Sommeren formede Livet sig lidt anderledes. Da var der mere Travlhed ude, ogsaa for Kvinderne. Travlheden kulminerede i Høsten; men bagefter kom Høstgildet, der var Aarets store Begivenhed. Da kom alle de lejede Høstfolk med deres Familier, og der blev serveret Suppe, Peberrodskød og Æblekage. Bagefter blev der leget i Haven af Børn, unge og gamle. Om Aftenen dansedes der til Harmonikamusik.

Julemorgen blev Karlene opvartet med Kaffe paa Sengen med alt det Hvedebrød til, som de kunde proppe i sig. Op paa Formiddagen fik de Praasekage.

Paaskemorgen fik de lige saa mange Æg, som de kunde spise.

Til daglig var Forplejningen ikke saa overdaadig, men god og rigelig. Man fik f. Eks. ikke Hvedebrød til Hverdag. I Høsten var det dog ogsaa noget andet. Da var Kosten nærmest som ved Højtiderne.

Der holdtes mange Gæs, og en Del af dem blev saltet hen, og det var almindeligt, at der hver Morgen i Panden med det stegte Flæsk, som kom paa Bordet til Davren, fandtes Bidder af det saltede Gaasekød. Maaske er den Gaas, som Hans Christensen engang under et af sine Besvimelsesanfald kom til at ligge ihjel, ogsaa havnet i Panden paa Davrebordet.

Paa Karens og Mortens Fødselsdage, den 28. November og 13. December, var der stort Rykind af Familiemedlemmer. Tidlig paa Eftermiddagen kom de fire gamle fra Oure Mark, Niels Hansen og Maren og Per Rasmussen og Kirsten, og Christen Hansen og Maren fra Vejstrup Mark. Saa var de ældre af den nærmeste Familie samlet. De gamle, ærværdige Mænd sad da og drøftede Tidens Spørgsmaal. Konerne snakkede mere om huslige Sager. Om Aftenen kom saa Børnene og Svigerbørnene, og det blev efterhaanden et stort og muntert Selskab. Der blev læst op og sunget mange Sange, især da Svigersønnen Hans Lund begyndte at komme med.

I Sommertiden var Gaardens daglige Spisestue i Kælderen. Ofte, naar der kom besøgende i et eller andet Ærinde — og det var ved Spisetid — blev de budt med til Bords, hvilket var almindelig landlig Skik dengang.

Engang, da alle Pladser omkring Spisebordet i Kælderstuen var besat, kom der endnu en Gæst, en af Egnens lidt originale Kvinder. Da der ikke var Plads ved Bordet, blev der dækket til hende paa en Kiste. Hun vilde nu gerne vise en sømmelig og kristelig Adfærd og vidste, at man brugte Bordbønnen: „I Jesu Navn gaar vi til Bords o. s. v.". Derfor mumlede hun, inden hun tog for sig af Retterne: „I Jesu Navn gaar vi til Kiste". Maaske var det dog snarere Udslaget af et frodigt Lune, idet hun gerne vilde give Værtsfolkene et lille Hib, fordi der ikke blev skaffet Plads til hende ved Bordet.

I den Tid, da Gaarden havde Mejeri, kom der hver Dag fattige Folk, som bad om Mælk, og de fik alle noget i Spanden. Der kom ogsaa mange, som bad om Flæsk, Kød eller Gryn. De fik noget allesammen. Det var Karen, der gav. Hun, der havde plejet sine Forældre i de lange Sygdomsperioder, de skulde gennemgaa inden deres Død, havde paataget sig denne Opgave med Alvor og i stor Opofrelse. Der blev stillet store Krav til hendes Hjælpsomhed og Uegennyttighed. Hendes kærlige Sind foldede sig ud, og hendes Hjerte blev rigere derved. Hun gav aldrig paa den Maade, at de fattige — eller Børnene, som saa det — fik Indtryk af, at Tiggeriet var hende en Plage.

Morten Rasmussen var maaske — som saa mange Ægtemænd — en Smule paaholdende over for sin Kone og de daglige Udgifter. Karen vilde gerne være blandt de førende i Egnen, ogsaa i Henseende til Klædedragt og Levevis; men Morten holdt igen. Velstanden voksede. Børnene kunde komme paa Højskole 1 a 2 Gange og fik ved Giftermaal en god Medgift i Udstyr og Penge.

Da Morten Rasmussen var i 60 Aarsalderen, var han ved at blive træt af de travle Dages Slid og Møje. Han tænkte maaske paa at trække sig tilbage og overlade Gaardens Styrelse til den ældste Søn, Peder; men denne, der havde Uro i Blodet og gerne vilde ud i Verden og se sig om, var rejst til Amerika, hvor han opholdt sig i fire Aar. Da han kom hjem, blev han Bestyrer af Gaarden i nogle Aar; men det blev den yngste Datter, Dagmar, der sammen med sin Mand, den unge Sjøllænder Oluf Nielsen, kom til at overtage Ejendommen efter Forældrene. Det skete i 1892, og de sidste Aar, Morten Rasmussen og Karen levede, var de nærmest Aftægtsfolk hos Oluf Nielsen og Dagmar. De tog dog Del i

Niels Mortensen — Oluf Nielsen — Niels Larsen — Peder Lindegaard —
 Johannes Mortensen — Anna Mortensen — Mine Mortensen — Marie Mor-
 tensen — Peder Mortensen — Hans Lund — Dagmar Nielsen — Marie Lund
 — Karen Hansdatter — Anne Lindegaard — Marta Larsen.

Fotografi fra Slutningen af Halvfemserne.

Arbejdet, saa længe som de kunde. Da de blev gamle og svage, blev de plejet kærligt og trofast af de unge.

Karen levede nogle Aar efter Mandens Død. Han døde den 7. Oktober 1896. Hendes Dødsdag var den 4. Februar 1902. De hviler paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.

Deres Liv og Virke er nu et Minde, Mindet om et Par stræb-
 somme, flittige og hver paa sin Maade godsindede Mennesker. *Han*
 mindes som den — maaske lidt — ordknappe og i Dagliglivet ar-
 bejdskrævende og paaholdende Mand, der dog forlangte mest af sig
 selv, og som ofrede meget, naar det gjaldt Virkeliggørelsen af de
 grundtvigske Idealer ved Oprettelsen af Friskole, Højskole og Valg-
 menighed. Han ydede en Indsats for de Idealer, han havde lært at

elske. Trods Jordbundethed og Baand, der bandt ham til Dagliglivets mange Gøremaal, blev Livets reelle Baggrund for ham dog det aandelige Livs Virkelighed.

Karen Hansdatter Rasmussen mindes som en lille mild og godhjertet Kvinde med bløde Bevægelser, god imod alle, mest mod Børn og Fattigfolk. Pastor R. Pedersen nævnte om hende i sin Ligprædiken, at hun havde bløde Hænder og en rank Ryg.

Mindet om dem begge lever i Slægten; men deres Levnedsløb blev til mere end et Minde. Gennem deres stille, trofaste Færd virkede de ved deres Eksempels Magt. Deres Livs Veje førte ikke op mod de straalende Tinder; men de traadte dog Spor, som vi, deres Efterkommere, maaske burde forsøge at følge.

Peder Mortensen og Hustru.

Peder og Marie Mortensen.

Morten og Karen Rasmussens ældste Søn fødtes den 29. Juli 1851 og fik i Daaben Navnet Hans Peder Mortensen. I daglig Tale kaldtes han kun Peder.

Peder var en meget livlig og munter Dreng, ja noget af en Vovehals og vild Krabat. Egentlig var det underligt, at han, der paa sine ældre Dage blev sagtmodig og stilfærdig, i sin Drengetid var saa ilter og forvoven en Gut.

Som lille Dreng stavrede han ofte ud til Gaardens Karle, der gerne tog sig af den livlige Fyr. Tidligt lærte Karlene ham at svømme. En varm Sommerdag, da de i Middagsstunden fik Lyst til et Bad i en af de kølige Mergelgrave, klædte de Drengen af og smed ham ud i det dybe, kolde Vand. Derpaa sprang de selv bagefter og svømmede ved Siden af ham og holdt ham oppe. De lærte ham Svømmetage, og han forsøgte selv at holde sig oven Vand. Undervisningen gentoges i de følgende Dage, og snart var den lille Peder en rigtig flink Svømmer.

Nu skulde hans smaa Søskende nemme den samme Kunst, tænkte han, og en Dag tog han dem med ned til Havedammen, hvor han klædte dem af og smed dem i Vandet een for een. De hujede og skreg; men der hjalp ingen „Kære Mor”. Selv den lille etaarige Marta maatte i Dammen. Hun var saa let, at hun næsten fløj for langt ud, og Peder fik derfor travlt med at komme bagefter og faa hende halet i Land; men i det samme kom Moderen løbende. Ved

Skrigene var hun blevet vækket af Middagsøvnen. Nu fik hun Øje paa Børnene, der pjaskede rundt derude i Havedammen. Peder fik Ordre til i en Hast at redde dem alle paa det tørre, hvorefter hans Moder, der medførte en Kost, vilde give ham en Dragt Klø med denne. Peder tilbød elskværdigt at skille Skaffet fra, hvorved Tugtereds-kabet fik bedre Slagkraft; men nu maatte Moder Karen trække paa Smilebaandet, og Peder slap denne Gang med en Advarsel.

Ja, Peder var en vild og forvoven Krabat. En Dag saas han løbe hen ad Rygningen og op paa en af de takkede Gavle, hvor han blev staaende paa eet Ben for at bide i sin store Taa. Lidt efter stod han paa Hovedet oppe paa den ene Skorstenspipe.

7 Aar gammel begyndte Peder Skolegang i Christen Hansens Huggehus hos Friskolelærer Rasmus Hansen. Hos denne ejendommelige Discipel af Kristen Kold kom alle de syv Søskende fra Kohavegaarden til at gaa i Skole.

De første Aar foregik Undervisningen i Huggehuset. I 1860, da Peder var 9 Aar, var Vejstrup Friskole bygget, og Skolegerningen fik smukkere og mere værdige Rammer; men hvad enten Omgivelserne var Huggehusets nøgne Vægge og smaa Vinduer, hvor Lyset kun sparsomt kunde strømme ind, eller Skolestuens mere tidssvarende Præg, var Børnenes Tilværelse i den lille Skoleverden herlig og tryk under Rasmus Hansens aandeligt myndige Ledelse.

Peder blev konfirmeret i Oktober 1865 hos Pastor Brandt i Ollerup. De var tre jævnaldrende Drengene, som under Konfirmationsforberedelsen kørte sammen i en stiv Arbejdsvogn til og fra Ollerup. De to andre Drengene var Fætterens Niels Pedersen, Gravvænge, og Anders Hansen, Helleskov. Anders var Kusk. Niels og Peder sad bag i Vognen, fordi de skulde være rede til at springe af og give Svendborgdrene Klø, naar disse var nævise imod dem. Gennem Svendborg By sad de helt omme paa Bagsmækken for nemmere at kunne komme ned og tage Kampen op.

18 Aar gammel kom Peder paa Vejstrup Højskole. Det var i 1869 i Forstander Poulsens Tid. Et Par Aar senere kom han paa Vallekilde Højskole hos Ernst Trier, og igen nogle Aar efter var han Elev paa Askov udvidede Højskole. Endelig kom han endnu en Gang paa Vejstrup Højskole. Det var nok Morfaderen, Hans Christensen, der bekostede de to af Højskoleopholdene, fordi Peder, der jo egentlig hed Hans Peder, var opkaldt efter ham.

Ind imellem disse fire Højskoleophold var Peder Karl hjemme paa Kohavegaard. Som i Drengaaarene var der dog stadig Uro i Blodet. Han gik og længtes „ud over de høje Fjelde”. Og i 30 Aars-Alderen rejste han pludselig til Amerika. Rejsen derover varede i de Tider ca. 3 Uger. Om Bord var der forskellig Underholdning, Musik, Sang og Dans.

En Passager døde undervejs. Liget blev indhyllet i Dannebrog og sænket i Havet; men forinden havde en dansk Præst, der var med om Bord, holdt en Tale og bedt en Bøn. Det blev en højtidelig Stund for de ombordværende.

Søsygen plagede mange om Bord; men Peder kunde taale Søen, og han befandt sig godt under Overfarten. Da Udvandrerdamperen naaede New York, blev der stor Trængsel, da alle Passagererne skulde gaa i Land. Midt i Trængselen mærkede Peder pludselig noget bevæge sig under hans Jakke der, hvor Tegnebogen var anbragt. Han greb til og fik fat i en Haand, der viste sig at tilhøre en ung smuk, pelsklædt Dame, der nu blev meget forvirret og fremstammede nogle bønlig Ord; men Peder sagde, at nu var det bedst, de fulgtes ad til Politiet. Dog, Damen bad saa bønligt om at blive fri, og Peder lod da Naade gaa for Ret og lod hende slippe. Oplevelsen blev en god Advarsel for Peder, og han passede altid godt paa sine Værdigenstande, naar det senere hændte, at han kom ind i en Folkestimmel i en af de store Byer, hvor han kom til at færdes.

Fra New York rejste han til Minnesota, hvor han fik Arbejde paa en stor Farm, der ejedes af Danskere. Her blev han heftig syg. Det lod til, at han ikke kunde taale Klimaet, og han søgte en Læge i Chicago. I lang Tid laa han til Sengs med høj Feber, og en Overgang var han saa daarlig, at han ikke var i Stand til at jage en Flue væk fra sin Pande. Over Sengen var der anbragt en Bøjle, der holdt Dynen oppe, da han ikke kunde taale dens Vægt paa sin Krop. Da kom Hjemlængselen over ham. Tankerne gik over Havet hjem til Danmark og til Forældre og Søskende paa Kohavegaard.

Da han omsider blev rask, rejste han til St. Francisko. Uden for Byen fik han Plads som Forvalter paa en af de store Vinplantager. Her havde han en Flok kinesiske Arbejdere under sig. En Dag, da de under Peders Ledelse var ved at rense for Ukrudt mellem Vinrankerne, begyndte Kineserne at drikke af den Vindunk, som han ellers havde for sig selv. De havde deres egne Dunke; men deres

Vin var af en ringere Kvalitet, hvorfor de gerne vilde smage Peders. Men Peder, der jo maatte holde paa Værdigheden, blev vred og skældte dem ud. Da blev de meget ophidsede og løftede truende Hakkerne imod ham; men det lykkedes ham dog at faa dem talt til Fornuft.

Sammen med en Svensker klatrede han en Dag op paa et højt Bjerg. Det var en lang og anstrengende Tur, og da de havde set sig lidt om, begyndte det pludselig at mørkne, og da Bjerget var meget stejlt, turde de ikke begynde Nedstigningen i Mørket. Pludselig hørte de nogle vilde Dyr tude, og de maatte skynde sig at tænde et Baal for at holde Dyrene væk. Næste Dag var der Folk ude at lede efter dem; men de kom begge ned i god Behold.

En Dag var Peder ude at bade i Stillehavet, da det lige med eet begyndte at vrimle med Hajer rundt omkring ham. I en Fart svømmede han mod Land, og i yderste Øjeblik naaede han Kysten, hvor han forpustet og med bankende Hjerte kastede sig i Sandet.

Den unge Mand, der under hele Opvæksten havde haft en Trang i sig til at opleve spændende Eventyr, fik saaledes i rigt Maal sine Ønsker opfyldt derovre i det fjerne Land. Maaske oplevede han saa meget farligt og spændende, at Lysten til at opleve nye Eventyr blev hæmmet. I hvert Fald var det senere, som om Bruset var gaaet af ham. Paa sine ældre Dage blev han forsigtig, og „ingen skulde troet om Hans, han havde været udenlands”.

Efter 4 Aars Forløb fik Peder en Dag et Brev fra sin Fader, hvori denne bad ham om at komme hjem og overtage Kohavegaard i Forpagtning. Det vilde Peder gerne, og han sagde hurtig Amerika Farvel og rejste hjem til Danmark.

Han blev nu Forpagter af sin Fødegaard i 7 Aar fra 1885 til 1892, da han 41 Aar gammel holdt Bryllup med Marie Markussen fra „Ourelykkegaard”.

Marie Markussen var Datter af Gaardejer Markus Mortensen og Hustru Anne Nielsdatter. Faderen blev født 1/3 1817 og døde 18/12 1891. Moderen fødtes i Vejstrup 21/3 1825 og døde 2/3 1907. Marie blev født 31/3 1861 og var saaledes omtrent 10 Aar yngre end sin Mand.

Som Barn gik hun i Friskolen i Vejstrup. Det var i de Dage, hvor Tiden blev taget i Agt. Hun var ikke ret gammel, før hun ligesom de andre Skolepiger, der havde et godt Stykke Vej til Skole, fik en

Bindehose i Haanden, naar hun om Morgenen gik til Skole. Hendes Moder lod lidt Garn af Nøglet løbe op, slog en Knude paa det og sagde, at naar Marie havde strikket dertil paa Vejen og i Frikvartererne, maatte hun lege, ikke før. Jo, hun fik lært, at Tiden skulde tages i Agt, og hun blev alle Dage tro imod denne Lære.

Maries Hjem var tilsluttet Valgmenigheden i Vejstrup, og hun har fortalt sine Børn, at man Søndag Morgen stod lidt før op for at blive færdig med Malkning og andet Morgenarbejde, inden Guds-tjenesten begyndte, for at alle kunde naa at komme i Kirke.

En Sommer blev Marie Elev paa Vejstrup Højskole i Forstander Jens Lunds Tid. Hun oplevede der en uforglemmelig aandelig Rigdom og mindedes særlig Aftenerne, naar Eleverne samlede enten hos Jens og Sofie Lund eller hos Lærer Andersen og hans Hustru Marie. Man sang Sange og Salmer, og hun syntes, det var dejligt at være med til.

Hun holdt meget af Sang, og da hun selv havde en god Sangstemme, var hun ofte med til sammen med andre af Menighedens unge i Menighedshuset at lære nye Salmemelodier for at kunne hjælpe til at lede Salmesangen i Kirken om Søndagen.

Marie læste Mejeribrug og blev Mejerske, først hos sin Broder Morten Markussen i Ulbølle og senere i 3½ Aar paa „Bjørnemosen” hos sin Faster Maren og dennes Mand, som dengang ejede den store, smukke Gaard. Her blev hun ikke sparet af sin Faster. Dagen begyndte Kl. 3½ med at kærne Smør for at faa det færdigt til Salg i Svendborg. Efter en lang og anstrengende Dag i Mejeriet maatte hun bagefter hjælpe til med husligt Arbejde. Arbejdsheden kom til at præge hende for Livet. Hun blev saa arbejdsvant, at hun, selv da hun blev gammel, ikke kunde unde sig anden Ro eller Hvile end den, hun fik, naar hun efter en lang Arbejdsdag kunde gaa i Seng og sove.

En Tid var hun Husbestyrerinde for Gaardejer Lars Jørgen Nielsen i Lunde. Der var hun, indtil hun blev gift.

Brylluppet stod i Brudens Hjem den 29. Juli 1892. Det var et pænt og værdigt Gaardmandsbryllup med 70 indbudte Gæster. Da Brudeparret kørte fra Kirke, brast det ene Hammelreb; men Peder raabte: „Kør!” og forhindrede derved Kusken i at standse. Efter gammel Overtro maatte Vognen med Brudeparret ikke standse under Hjemturen fra Kirke.

Peder og Marie begyndte nu som Gaardmandsfolk i Sandager, hvor de drev Gaarden „Agerslyst” i godt 3 Aar. Her fødtes deres to Dreng. I 1895 solgte de Ejendommen og købte i Stedet for en Købmandsforretning i Hesselager. Denne Forretning laa omtrent midt i Ny Hesselager By ved Landevejen, der fører fra Svendborg til Nyborg. 15 Aar senere — i 1910 — solgte de Forretningen og lejede sig ind i et Hus i Vejstrup. Aaret efter købte de et Hus i Skaarup, og Peder Mortensen begyndte nu at forhandle Varer fra Vogn og udnyttede derved sin Købmandsbevilling.

I fire Aar havde de Pensionat i Skaarup, hvor Marie havde Seminarister paa Kost. 1. April 1916 flyttede de til Vejstrup Alderdomshjem og bestyrede dette Hjem i 15 Aar, indtil Marie fyldte 70 Aar og derved faldt for Aldersgrænsen. Et Aars Tid boede de atter i Skaarup, men flyttede saa igen tilbage til Alderdomshjemmet, hvor de boede i Bestyrerlejligheden det sidste Aars Tid, de levede.

To Sønner og en Datter havde de faaet. Den næstældste Søn, Ejner, havde den samme Udlængsel i Blodet, som Faderen havde haft i sine unge Dage. Efter at have aftjent sin Værnepligt meldte han sig som frivillig til det danskvestindiske Grænsegendarmeri og blev Gendarm paa St. Croiz. Forældrene modtog kun eet Brev fra ham. Saa kom der et Brev fra hans Kaptajn med Meddelelsen om, at han den 26. April 1916 var afgaaet ved Døden som Følge af en Blindtarmsbetændelse, der var gaaet over til Bughindebetændelse.

Det blev et meget haardt Slag for Peder og Marie at modtage dette Budskab. Da saa senere ogsaa den ældste Broder, Aksel, drog til Amerika og bosatte sig der, følte de det, som om de havde mistet noget af det bedste, de ejede. En Glæde for dem var det dog, at Datteren, Anna, blev hos dem og hjalp dem paa deres gamle Dage.

En omskiftelig og efterhaanden noget graa Tilværelse maatte de to aldrende Mennesker døje. Det var, som om Skæbnen vilde knuge dem med sin haarde Haand. To Gaardmandsbørn, der havde begyndt deres fælles Tilværelse under tilsyneladende lyse Udsigter, skulde ende deres Dage paa et Alderdomshjem mellem triste og graa Skæbner. Den forvovne, vilde Knægt fra Kohavegaard, der i sine unge Dage havde haft et ukueligt Mod og en Længsel ud over de høje Fjelde, endte sine Dage i en beskeden og

stille Tilværelse. Det var, som om hans Energi og Mod var blevet brudt i de unge Aar, saaledes at intet senere rigtig vilde lykkes for ham. Marie havde alle Dage været flittig som en Arbejdsbi. Kaarene blev ikke blide for hende; men hun kunde i sit Livs Aften lægge sig til Hvile i en lykkelig Forvisning om, at hun i hvert Fald havde stridt og slidt og vist sin gode Vilje, og „Viljen ser Vorherre paa”.

Nu hviler Peder og Marie Mortensen som saa mange andre af Slægten paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.

Peder og Marie Mortensens Efterkommere:

Børn:

1. *Aksel Mortensen*. Født den 11. August 1893 i Sandager, Gislev Sogn. Skolegang i Vormark Friskole. Konf. i Vejstrup Valgmenighedskirke 1908. Uddannet i Landbrug. Vejstrup Højskole. Udlært i Tømrerfaget. Udvandret til Amerika 1920. Bosat i New York.

Gift første Gang med *Martha Jensen*, Datter af Sognefoged Jensen, Lyngø. Født 1894, død af Spansk Syge 1919. I Ægteskabet en Dreng, Ejner, der døde 7 Maaneder gammel.

Gift anden Gang med Elisabeth Briseid, f. 3. Maj 1898 i Fede pr. Flækkefjord, Norge, Datter af Kaptajn Simon Briseid og Hustru Engel Marie s. St.

Børn:

- a. *Marie Mortensen*, f. i New York den 28. April 1921. G. 9. Sept. 1939 med Tømrer Frederik Fenger fra Norge.

Barn:

Peder Fenger, f. i New York 28. Sept. 1940.

- b. *Stanley Mortensen*, f. 7. Juli 1926.

2. *Ejner Mortensen*. Født d. 6. April 1895 i Sandager, Gislev Sogn. Skolegang i Vormark Friskole og Hesselager Realskole. Konf. i Vejstrup Valgmenighedskirke 1909. Uddannet ved Landbruget. Bagersvend. Rejste 1916 over New York til St. Croix, hvor han blev dansk Gendarm. Død 26. April 1916 af Bughindebetændelse, kun 1½ Maaned efter sin Ankomst til Øen. Begravet samme Dag med 3 Salver over Graven som militær Æresbevisning.

Anna Mortensen, g. Rasmussen. Født 10. Juni 1897 i Ny Hesselager, Hesselager Sogn. Skolegang i Vormark Friskole, Hesselager Realskole og Øster Aaby Friskole. Konf. i Vejstrup Valgmenighedskirke 1911. Uddannet ved Husvæsen. Elev paa Kærehave Husholdningsskole 1921.

Gift 9. Juli 1933 med Gdjr. *Rasmus Ditlev Rasmussen*, „Møllergaarden”, Ollerup. Gaarden 60 Tdr. Land stor. Født 20. Marts 1896 i Ollerup Bromark. Søn af Gaardejer Ditlev Rasmussen, f. 8. Febr. 1863, død 15. Okt. 1937, og Inger Marie Nielsen Holden, f. 13. Juni 1873, død 26. Juni 1936. Skolegang i Ollerup. Konf. i Ollerup Kirke 1910. Uddannet ved Landbrug. Ollerup Delingsførerskole 1916—17. Ladelund Landbrugsskole 1920—21, hvor han samtidig var Gymnastiklærer. Leder af Amtshold i 1921, 1928 og 1935. Formand for Nævningegrundlisteudvalget og for 6. Hovedkreds i Svendb. Amt. I Bestyrelsen for Fyns Andels Foderstofforretning. Særlige Interesser: Landbrug og Gymnastik.

Anne og Peder Lindegaard med Børn, Svigersøn og Barnebarn.

Anne og Peder Lindegaard.

Naar man ad Landevejen, der fører fra Nyborg til Svendborg, har passeret Vejstrup Valgmenighedskirke og nogle faa Huse derefter, kommer man midt i Vejstrup By til Gaarden „Lindegaard”. Dens smukke, stilrene Stuehus vender sin aabne Veranda ud mod en hyggelig, gammel Have, der omgives af tætklippede Hække og skyggefulde Linde, fra hvis kuplede Kroner man om Sommeren hører Biernes sagte, summende Musik.

Den vejfarende faar lige et Glimt af en hjemlig Idyl; men Billedet brydes hastigt, idet Andelsmejeriets hvide Facade straks efter lyser frem og fanger Øjet.

Disse to Naboejendomme, Lindegaarden og Mejeriet, har tidligere ved endnu stærkere Baand end de, der knyttes af den nære Afstand, været forbundet med hinanden, idet den gamle Lindegaards tidligere Ejer var Mejeriets Grundlægger og første Bestyrer.

Lindegaarden var før Ombygningen en gammel Bindingsværks-
gaard med Stuehus og to Længer. Mejeriet havde dengang til Huse
i den østlige Længe, der laa ud mod Landevejen.

Mejeriets Stifter var Gaardens Ejer, *Peder Nielsen Lindegaard*,
der var gift med Anne Mortensen fra Kohavegaard.

— — —

Anne Mortensen var født paa Kohavegaard den 5. Oktober 1853
og var saaledes den næstældste af Børneflokken. Tidligt blev hun
sat til at passe sine smaa Søkende. Det blev næsten en Hvile for
hende, naar hun sad i Vejstrup Friskole og lyttede til Rasmus Han-
sens levende Fortælling. Efter Skolegangens Ophør kom hun til at
bo hos Gaardejer Torben Jensen i Sandager og gik derfra til Kon-
firmationsforberedelse hos Vilhelm Birkedal i Ryslinge.

Efter nogle Aars Pigegerning hjemme kom hun til at tjene hos
Hans Andersen, Helleskov, paa Øster Aaby Mark. Som omtalt andet
Sted var Hjemmet paa „Helleskov” stærkt præget af det grundt-
vigske Livssyn. Hans Andersen blev saaledes den, der kom til at
sætte Øster Aaby Friskole i Gang.

To Gange fik Anne Lov til at komme paa Højskole, første Gang
i Vejstrup og senere i Askov.

Anne var en køn Pige og fik tidlig en Bejler. Medens hun endnu
som større Pige opmærksomt sad og lyttede til Rasmus Hansens
Fortælling i Vejstrup Friskole, skete det ofte, at en af de store
Drenge fra sin Plads sendte hende nogle smægtende Blikke fra sine
underlige „laadne” Øjne. Denne Dreng var Peder Nielsen, der i en
senere Alder kom til at hedde Peder Lindegaard.

Peder og Anne blev tidligt klar over, at de to skulde holde sam-
men hele Livet igennem, og det var derfor ikke uforklarligt, at de
hvert Aar paa deres Bryllupsdag altid vilde have sunget: „Nu Tak
for alt, ifra vi var smaa”.

Peders Forældre var Gaardejer *Niels Christensen*, Vejstrup, født
den 2. Marts 1813, død den 21. Marts 1873, og *Maren Nielsdatter*,
født den 10. Maj 1813, død den 8. Maj 1888.

Peder blev født den 25. Juli 1852. I Hjemmet var de 6 Brødre,
som alle var raske og livlige Drenge; men Peder var den muntreste
og mest slagfærdige. Naar han var sammen med sine jævnaldrende
Kammerater, Hans Peder (H. P.) Nielsen, Peder Mortensen, An-
dreas Christensen (Rosager) og Niels Pedersen (Gravvænge),

kunde han finde paa de utroligste Løjer og Gavtyvestreger. En Dag fandt han paa at løbe hen ad Ryggen paa Køerne i Stalden, idet han sprang fra den ene Ko til den næste. Efter et Marked i Svendborg, hvor Vogn efter Vogn rullede forbi paa Landevejen, fandt han og Kammeraterne paa at kravle op i et Træ paa hver Side af Vejen, hvorover de spændte en tynd Snor, som lige kunde stryge Hatten af Folk, naar de kørte forbi.

Efter endt Skolegang hos Rasmus Hansen blev han konfirmeret af Pastor Baggesen, Sognepræsten i Oure-Vejstrup. Denne var venligt indstillet overfor Friskolen og meget afholdt. „Lille Baggesen” kaldtes han i daglig Tale.

Efter Konfirmationen arbejdede Peder en Tid hjemme hos Faderen, hvorefter han kom til at tjene hos sin ældste Broder, Niels Kristian, der i nogle Aar var Forpagter af Oure Præstegaard.

1872 kom han ind som Soldat. Han aftjente sin Værnepligt som Dragon i Odense. Det var en haard Skole; men han havde gode Betingelser for at klare sig. Med Liv og Sjæl havde han deltaget i Skytteforeningens Øvelser hjemme, saa han havde faaet Færdighed i Hugning, Bajonettfægtning, Skydning og Gymnastik.

Under Soldatertjenesten døde hans Fader, og efter endt Tjeneste maatte han hjem og overtage Bedriften. Dog blev der Tid til en Vinters Ophold paa Vejstrup Højskole. Gaarden blev forøvrigt delt. Den ældste Broder fik Udmarken, ca. 35 Tdr. Land, og den store Tærskelade, der blev flyttet. Tilbage blev ca. 17 Tdr. Land og Resten af Bygningerne.

Den 5. Oktober 1876 holdt Peder og Anne Bryllup. Festligheden fejredes paa Kohavegaard.

Et rigt og trods tunge Sorger lykkeligt Samliv begyndte. Det varede i 47 Aar. Levende tog de Del i Folkeliv og Menighedsliv, i alt det, der efter Grundtvig og Kold groede frem i vort Folk i Aarene før og efter Aarhundredskiftet, Friskole, Højskole og Valgmenighed og — Skyttesagen.

Sammen med nogle andre Gaardmænd i Vejstrup oprettede Peder Lindegaard et Fællesmejeri, der fik til Huse paa Lindegaard. Senere gik denne Virksomhed over til at blive et Andelsmejeri med P. L. som Bestyrer. 1904 blev der opført et nyt Mejeri tæt op til den gamle Gaard. Her flyttede Peder og Anne ind i Bestyrerlejligh-

heden, idet Datteren Elna og Svigersønnen Niels Jørgen Nielsen overtog Gaarden.

Det var ingen større Uddannelse, de første Mejeribestyrere fik. De maatte prøve sig frem og havde ikke mange Forsøg og Erfaringer at støtte sig til. Men de blev Banebrydere for noget nyt, der fik saa uendelig stor Betydning for vort Land.

Peder Lindegaard blev efterhaanden draget med ind i Ledelsen af flere Foreninger vedrørende Landbrug og Mejerivæsen. I Sogneraadet sad han i 12 Aar. Nogle Aar var han desuden Formand for Øster Aaby Friskole og Medlem af Forretningsudvalget for Vejstrup Valgmenighed. I mange Aar var han Formand for Vejstrup Skytteforening, og man kan vist godt sige, at denne Forening og denne Sag — Skyttesagen — havde hans særlige Kærlighed.

Som før nævnt havde Peder Lindegaard fra sin tidligste Ungdom taget ivrig Del i Skytteforeningens Øvelser. Til at begynde med kneb det for ham at komme over den store Træhest. I den Lade, hvor Gymnastikken dengang holdtes, sled han i sin første Gymnastiktime Fødderne ud af Strømperne for at lære at komme over Hesten; men over kom han. Senere blev han en dygtig Gymnast og fik flere Førstepræmier. Naar han da sprang over Hesten, kunde han slaa Fødderne mod Bjælken, og han lignede en Fugl i Flugten, naar han srang Længdespring. Til den gamle danske Gymnastik hørte Hugning og BajonETFægning. Skydningen, som foregik om Søndagen, tog han ogsaa ivrig Del i. Allerede som stor Dreng kom han med til de store Skyttefester i Kværndrup, hvor han med Optagethed lyttede til Kaptajn Nielsens ildfulde Taler. Den modtagelige Yngling fik her uforglemmelige Indtryk af Fest og Farver, Dannebrog's flag og Skyttefaner, Ungdom og Sundhed, Skønhed og Glæde, det bedste, som et ungt Menneske kunde møde i Datidens Danmark. I hans unge Sind nedfældedes alt dette, og en Beslutning modnedes til selv engang at være med til at føre andre ind i denne Rigdom.

Som Formand for Skytteforeningen i Vejstrup fik han sin brændende Kærlighed til Sagen omsat. Han forstod at vække og nære Interessen for Skyttearbejdet hos de unge, baade paa Skydebanen og i Gymnastiksalen. I de 15 Aar, fra 1895 til 1910, han var Formand, men ogsaa baade før og efter, færdedes han med straalende, ungdommeligt Humør mellem de unge. Ved opmuntrende Tilraab, ildnende Formaninger og smaa vittige Udbrud fik han al Træghed

og Surhed til at forsvinde. Paa en fornøjelig Maade forstod han at faa det sagt, naar noget skulde dadles, og han straalende af Glæde, naar han kunde uddele Ros.

Ved Fester og Sammenkomster var hans Smaataler altid præget af Humør, men samtidig af den Alvor, hvormed han omfattede Arbejdet. Luften blev ren, hvor han færdedes mellem de unge, og glædest var han, naar Sangen lød fuldt og kraftigt. Han havde Tro til Ungdommen. Derfor lykkedes Arbejdet saa godt.

At Vejstrupkredsen i mange Aar stod paa et saa højt Stade, havde han en stor Del af Æren for. Mange Gange, naar Holdet ved en Hovedkreds- eller Amtsfest stod opstillet til Indmarch, holdt han en kort, men ildnende Tale til Gymnasterne. Hans dirrende Spænding og Begejstring smittede, og straalende glad var han, naar det gode Resultat ikke udeblev. Som Regel blev Kredsen Nr. 1.

Ved de hjemlige Opvisninger sluttedes der af med en Svingom; men naar Klokken var 12, klappede Peder Lindegaard i Hænderne og sagde: „Saa, lille Børn! Nu holder vi op, mens Legen er god. I Morgen skal I være friske til Arbejdet.” Der blev sunget en Aftensang, og Munterheden sluttede i Alvor.

— — — — —
I over 25 Aar var han Sognefoged og Lægdsmand og blev derved kendt med alle Sognets Folk. Paa sine Ture gennem Byen kom han med muntre Tilraab og Bemærkninger til dem, han mødte, Han havde Frisprog over for alle. En Nabokone, der var meget omfangsrig, kom engang paa Besøg. Peder Lindegaard, som sad i Stuen, vendte sig om, saa paa den indtrædende og sagde: „Pas nu paa, at du ikke bliver hængende i Døren, G.!”

Med stort Lune fortalte han ofte Historier om morsomme Mennesker, han havde mødt, om P. Kr., der blev ved at holde fast i Halen paa Soen, faldt og blev slæbt gennem Møddingvandet, eller om en original Kvinde, der gik i et Skørt, som var syet sammen af to Sække, hvorpaa der stod „Klingstrup Vandmølle” og „Svendborg Dampmølle”. „Det passer sørenjensemig”, sagde han leende. „Hille den lille-Jenseme” var et andet af de Yndlingsudtryk, han havde til Raadighed efter en god Historie.

Men der er et gammelt Ord, der siger, at Alvor og Gammen kan godt sammen. Selv om P. L. alle Dage blev ved med at være en stor Spasmager og Gavtyv, var han dog ogsaa en alvorlig Mand.

Tunge Sorger ramte Hjemmet. Af deres seks Børn mistede de fire. Den tungeste Sorg ramte dem vel nok, da de mistede Astrid, der var fyldt tyve Aar. Hun var en frisk og lovende ung Pige, der netop var kommet godt i Gang som Leder af de unge Pigers Gymnastik. Musikalsk og evnerig som hun var, ventede man sig meget af hende.

Strengt var det for Peder og Anne Lindegaard at miste disse Børn; men de klynkede ikke. De sørgede inderligt over Tabet; men Sorgen fik ikke Lov at knuge dem til Jorden. De bar deres Prøvelser som kristne Mennesker i Tro og Haab. Annes Smil blev varmere. Der sad ofte et lille Taareglimt i Øjnene; men smile kunde hun saa mildt og kærligt. Hun blev vel nok den af Søstrene fra Kohavegaarden, der kom til at ligne Moderen mest. God og kærlig var hun mod alle, der stod hende nær. Børnenes Fortrolighed havde hun, og ikke alene Børnene, men de mange unge, der færdedes i Hjemmet, kunde komme til hende med deres Sorger og Bekymringer. Haarde og bitre Ord brugte hun aldrig. Ofte lagde hun en Dæmper paa sin Mand, der til Tider kunde være noget hastig og urolig af Væsen, særlig i travle Stunder. Han manglede Taalmodighed og Ro. Hun var rolig og besindig. Derfor udfyldte de hinanden saa godt. Naar han skulde i sit pæne Tøj, maatte hun altid sætte hans Kravetøj fast. Medens det stod paa, trippede han og var meget utaalmodig. Engang, da han skulde overnatte paa et Hotel, turde han ikke tage Kravetøjet af, fordi han vidste, at han ikke selv kunde faa det sat til Rette igen næste Morgen. Derfor lagde han sig i Sengen og sov med det stive Kravebryst og Flippen paa hele Natten. I Kirken og ved Møder var han altid første Mand, særlig paa sine gamle Dage.

I Hjemmet var „gamle Karen” deres trofaste Hjælper i Glæde og Sorg gennem hele deres Ægteskab. Hun overlevede dem i mange Aar og døde paa Lindegaard 1936, 91 Aar gammel. Hun var Peders Søkendebarn, blev tidlig forældreløs og blev saa optaget i Familien, som hun efterhaanden følte sig saa inderlig knyttet til. Hun oplevede at se fem Generationer paa Lindegaard. Tunghørig var hun fra sin Ungdom; men med Aarene tog Tunghørigheden stærkt til, saa hun til sidst altid maatte benytte Hørerør, „Røret”, som hun sagde med stærkt Tryk paa R.

Megen frisk Ungdom færdedes i den gamle Gaard og senere i det nye Mejeri. Unge fra alle Egne af Landet, ja endog fra Norge, kom for at lære Mejeribrug i Vejstrup. Til Tider kunde Hjemlivet

derved blive noget uroligt; men et inderligt og godt Hjemliv blev det dog, især ved Annes mildnende og kærligt beroligende Indflydelse.

I 1913 trak Peder Lindegaard sig tilbage som Mejeribestyrer, og de flyttede nu ind i et lille hyggeligt Hus, der laa i Nærheden af Gaarden og Mejeriet. Var der uroligt i Mejeriet, fik de nu Roen og Stilheden at føle. Nu sad den før saa travle og urolige Mand i Sofakrogen og røg af Porcelænsbiben og læste sine Aviser og Blade. I den søndre Ende af Sofaen sad han, og ve den, der indtog Pladsen, hvis han et Øjeblik havde været fraværende. Det gik slet ikke. Gæsten maatte finde sig en anden Plads. Men hyggeligt var det at besøge de to gamle i deres Aftægtshus. Haven var altid i sirlig Orden, og i Stuen var der Fred og Hygge. Det var nemt at snakke med dem. De var saa forstaaende. De forstod de Vanskeligheder, andre kunde have at kæmpe med. Tunge Begivenheder, triste Savn havde lært dem, at Livet i Verden kan være svært at leve for den, der vil kæmpe for Sandhed og Ret og for sine kære.

Peder Lindegaard var blevet gammel og sad i sin Sofakrog og snakkede og bakkede. De lune Blink lyste dog ofte endnu i Øjenkrogene. Og Vittigheder og Anekdoter fortalte han stadig gerne; men Alvoren laa over Stuen. Den var der med Minderne fra de tunge Prøvelser, da de mistede de fire Børn. Moster Anne bar paa den; men Mildheden, Godheden og Forstaaelsen lyste stadig lige klart ud af hele hendes moderlige Væsen.

I Eftersommeren 1923, medens man var ved at genopbygge den gamle Gaard, der var nedbrændt ved Antændelse fra Mejeriskorstenen, blev Peder Lindegaard syg og døde den 26. November. Anne solgte da Huset og flyttede sammen med „gamle Karen” ind i den ny Lindegaard hos Datteren og Svigersønnen. Her blev hun kærligt plejet, da hun inden sin Død maatte igennem strenge Lidelser. Hun døde den 19. Marts 1926. Begge ligger begravet hos deres døde Børn paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.

Peder og Anne Lindegaards Efterkommere.

Børn:

1. *Elna Nielsen Lindegaard*. Født 19. Setember 1877 i Vejstrup. Skolegang i Øster Aaby Friskole. Konf. i Vejstrup Valgmenig-

hedskirke. Uddannelse ved Husvæsen. Vejstrup Højskole. Gift den 5. Oktober 1901 med Gaardejer og Sognefoged *Niels Jørgen Nielsen*, født 9. Juni 1874 i Albjerg, Oure Sogn. Søn af Gaardejer Niels Nielsen, Vejstrup, født 11. Marts 1847, død 1. Sept. 1931, og Hustru Maren Kirstine, f. Jørgensen, født 19. Juni 1846, død 24. Juni 1932. N. J. Nielsen gik i Brudagerkile Friskole. Uddannedes ved Landbruget. Vejstrup Højskole. Dalum Landbrugsskole. Kursus for Delingsførere paa Askov og Vallekilde Højskoler. 5. Reg. Korporalskole 1895—96. Ejer af „Lindegaard” i Vejstrup, 25 Tdr. Land stor. Sognefoged. Formand for Vejstrup Valgmenighed. Gennem mange Aar Leder af Gymnastik. Stor Interesse for folkelige og kristelige Spørgsmaal, Kirke og Skole (Højskole og Friskole). N. J. Nielsen døde den 5. Januar 1945 og ligger begravet paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.

Søn:

Johannes Nielsen, født i Vejstrup den 8. Januar 1904. Skolegang i Øster Aaby Friskole. Konf. i Vejstrup Valgmenighedskirke. Uddannet ved Landbrug. Ollerup Gymnastikhøjskole. Korinth Landbrugsskole. Forpagter af „Lindegaard”. Fra 1945 tillige Sognefoged. Leder af Gymnastik. Særlige Interesser: Gymnastik og Ungdomsarbejde.

Gift den 24. Maj 1928 med *Asta Marie Christiansen*, født den 12. December 1902 i Ryslinge, Datter af Gaardejer i Vejstrup Hans Christensen, født den 17. Maj 1863, og Hustru, Edel, f. Hansen, født den 1. Oktober 1869. Skolegang i Oure Friskole. Uddannelse ved Husvæsen. Ollerup Gymnastikhøjskole. Odense Fagskole. Skaarup Husholdningsskole.

Johannes og Asta Nielsen:

Datter *Inge Lindegaard Nielsen*, født den 7. Juni 1933. Skolegang i Oure Friskole.

- Astrid Nielsen Lindegaard*, født i Vejstrup den 5. December 1886. Skolegang i Øster Aaby Friskole. Konf. i Valgmenighedskirken. Uddannet ved Husvæsen. Gymnastikuddannelse. Spillede smukt Violin og var i det hele taget en meget lovende ung Pige. Døde den 5. April 1907 og ligger begravet paa Valgmenighedens Kirkegaard.

3. *Sigrid Nielsen Lindegaard*, født i Vejstrup den 5. December 1886. Tvillingsøster til Astrid. Skolegang i Øster Aaby Friskole. Død den 19. December 1896. Begravet paa Valgmenighedens Kirkegaard.
4. *Aksel Nielsen Lindegaard*, født i Vejstrup den 2. August 1889. Død den 8. Oktober 1891.
5. *Niels Nielsen Lindegaard*, født i Vejstrup den 19. Juli 1891. Skolegang i Øster Aaby Friskole. Konf. i Valgmenighedskirken 1905. Uddannelse ved Landbrug og Mejeribrug. Ryslinge Højskole 1909—10. Skaarup Landbrugsskole 1918—19. Siden 1919 Repræsentant i „Sydfyns Frøavl”, dog i Tidsrummet 1924—29 Købmand i Svendborg. Bosiddende i Svendborg.
Gift 3. August 1924 med *Jensine Marie Petersen*, født paa Thurø den 26. Juni 1895, Datter af Baadebygger Niels Albrekt Petersen, født den 27. August 1865, og Hustru, Rasmine Larsen, født den 11. November 1870. Skolegang i Svendborg. Realeksamen fra G. Andersens Realskole 1911. Kontoruddannelse. I en Aarrække ansat paa „Sydfyns Frøavl”s Kontor i Svendborg.

Børn:

- a. *Ester Lindegaard*, født i Svendborg den 26. April 1925. Skolegang i Svendborg. Realeksamen 1942. Kontoruddannelse. Handelshøjskoleeksamen 1943. Kontorist.
- b. *Aage Lindegaard*, født i Svendborg den 10. Sept. 1934. Skolegang i Svendborg.
6. *Johannes Nielsen Lindegaard*, født i Vejstrup den 21. April 1895. Død den 23. Maj 1896. Begravet paa Valgmenighedens Kirkegaard.

Marie og Hans Lund.

Marie og Hans Lund.

Grænsen mellem Vejstrup og Skaarup Sogne dannes af den lille viltre Vejstrup Aa, der i muntre Vendinger bugter sig gennem de to Smaaskove — den mørke, dystre Aaskov og den mere aabne og lyse Lillemølleskov — og munder ud i Bæltet omtrent midtvejs mellem Elsehoved og Skaarupøre.

Skøn er denne frodige, fynske Egn med Skove, Bakker, Dale og den klare rislende Aa. Skovduen kurrer, Droslen slaar, og Nattergalen synger i de lyse Nætter. Det er, som der fra hele Landskabet toner en fynsk Lovsang til Danmarks Pris.

Nogle faa Hundrede Meter Syd for Aaen ligger ved Landevejen, der fører fra Nyborg til Svendborg, den lille skifertækkede Øster Aaby Friskole, fra hvis Vinduer man mod Øst ser et Glimt af det blaa Bælt. Det lille Skolehjem er en af de nordligste Ejendomme i Skaarup Sogn, og dens Virksomhedsomraade strækker sig langt ind i Vejstrup, idet den søges af Børn fra begge Sogne.

Her boede og virkede i Aarene før og efter Aarhundredskiftet Friskolelærerpæret Hans og Marie Lund.

— — —
Marie Lund, født Mortensen, er den ældste af de nulevende Søkende fra Kohavegaard. Hun blev født den 19. Marts 1856.

Som Barn gik Marie i Skole hos Rasmus Hansen i Vejstrup Friskole. I Fjortenaarsalderen boede hun i 2 Maaneder hos Gaardejer Torben Jensen i Sandager for derfra at deltage i Konfirmationsfor-

beredelserne hos Vilhelm Birkedal i Ryslinge, hvor hun blev konfirmeret Søndag efter Paaske 1870. I nogle Aar arbejdede hun derefter hjemme med alt forefaldende Pigearbejde ude og inde.

18 Aar gammel var hun i tre Sommermaaneder Elev paa Dalum Højskole hos Forstander Lebæk, der var gift med en Søster til Kold

I 1878—79 havde hun Plads hos Frimenighedspræst L. B. Povlsen i Bovlund i Sønderjylland, hvor hun blev kaldt „Præstens Jomfru”. Povlsen blev netop indviet til Præst, medens hun var der.

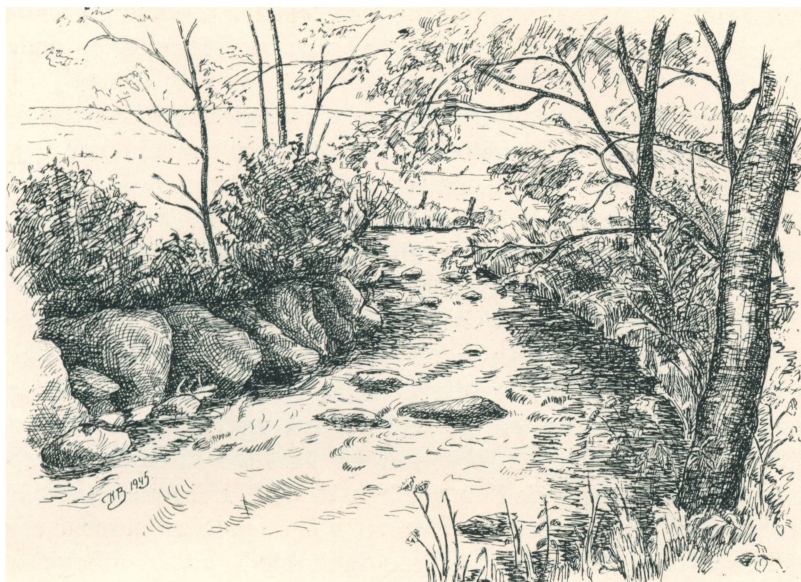
Sønderjyden *Pastor L. B. Povlsen* (1840—1919) var 1868—70 Forstander for Vejstrup Højskole, hvor han blev meget afholdt. Han kunde imidlertid ikke modstaa Kaldet fra sin sønderjydske Hjemstavn og købte en Gaard i Bovlund, hvor han en Aarrække, ogsaa inden han blev præsteviet, samlede en grundtvigsk Kreds til kristelig Andagt.

Vanskeligt kunde det vel være for den unge fynske Pige at forstaa Pastor Povlsens Prædikener, naar Menigheden om Søndagen samledes i Gaardens Storstue, da han anvendte den sønderjydske Dialekt ogsaa under Gudstjenesten. Povlsen bekendte endog Troen paa Sønderjydske, og det gippede i Marie, naar han begyndte med Ordene: „A forsager æ Døvl”. Men snart vænnede hun sig til hans Form og tilpassede Øre og Sind efter Dialekten, som hun efterhaanden forstod. I det hele taget befandt hun sig vel i det sønderjydske Præstehjem. „Povlsen var et af de bedste Mennesker, jeg har kendt”, siger hun selv nu mange Aar efter.

Efter Opholdet i Sønderjylland tilbragte Marie igen nogle Aar hjemme paa Kohavegaard.

Af og til traf hun sammen med den unge Friskolelærer Hans Lund, ved Møder og ved Kirken og slige Steder. Begge var de Deltagere i Hundreedaarsfesten for Grundtvigs Fødsel. Denne Fest holdtes i København, hvorfra der blev gjort en Udflugt til Udby Præstegaard og Kirke og Grundtvigs Grav. Under denne Udflugt blev de forlovede, altsaa i Eftersommeren 1883. Den følgende Sommer, Sommeren 1884, var Marie Elev paa Vejstrup Højskole, og i Oktober 1884 stod Brylluppet.

Hans Lund blev født i Binderup, Sdr. Bjert Sogn, 5. Juni 1852 som Søn af Arbejdsmand *Mikkel Hansen Lund*, født den 8. Januar 1822, og Hustru, *Mette Johanne*, født *Nissen*, født den 20. Juli 1818. Faderen havde deltaget i Treaarskrigen.

Vejstrup Aa.

Sdr. Bjert laa i Hertugdømmet Slesvig, men hørte til de otte Sogne, der ved Afstaaelsen af Hertugdømmerne blev mageskiftet med nogle kongerigske Enklaver i Sønderjylland, saaledes at Hans Lunds Hjem efter 1864 kom til at ligge i Kongeriget.

Den særlesvigske Lovgivning med de deraf følgende Bestemmelser var saaledes gældende i hans Barndomsegn indtil 1864. I Skolen lærtes ogsaa Tysk. En Vaccinationsattest, der er udstedt for Moderen i Haderslev 1823, er udfærdiget paa en trykt tysk Formular.

Moderens Slægt kan paa Grundlag af gamle Salmebogsoptegnelser føres tilbage til Ustrup i Vedsted Sogn til Aaret 1697, da Nis Madsen Sandemand og Hustru indskriver Sønnen Mathias Nissen. Gennem Aarene spredtes Slægten ud over Sønderjylland.

Hans Lund kom som andre Sønner af Smaakaarfolk tidligt ud at tjene. 11 Aar gammel kom han hjemmefra, en hel Sommer første Gang. Han blev Vogterdreng paa en af de store Gaarde i Binderup. Et Særkende for Egnen mellem Kolding og Haderslev er de mange store Gaarde, Proprietærgaarde paa et Par Hundrede Tønder Land eller mere. I Binderup By ligger 5—6 saadanne store Gaarde. Navne

som Bogh, Bramsen, Uldall og Juhl var knyttet til dem; men en Del af disse Ejendomme er nu gaaet over paa andre Hænder og andre Slægter.

Daglejersønnen Hans færdedes mellem Proprietærsønnerne som mellem Ligemænd. De legede muntert sammen. Om Vinteren byggede de Snehytter. Om Sommeren hjalp de ham med at vogte Kreaturerne. Ofte legede de Krig og marcherede rundt i Landsbyen med hjemmelavede Vaaben og Musikinstrumenter. Det var særlig under Krigen 1864, da der i lang Tid var indkvarteret østrigske Uhlaner i Gaarden.

En Dag var der noget paa Færde henne paa Skamlingsbanken. Drengene løb derop og blev Vidner til, at Tyskerne sprængte Skamlingsbankestøtten i Luften. Dette Hærværk og Krigens ulyksalige Udfald gjorde et meget stærkt Indtryk paa den 12-aarige Dreng, et Indtryk, som prægede ham for hele Livet. Nu drømte han stolte Drømme om, hvorledes han engang, naar han blev voksen, som Officer vilde være med til at vinde den tabte Landsdel tilbage.

Efter Konfirmationen tjente han i nogle af de store Gaarde, men tabte ikke sit Maal af Sigte. I 19 Aarsalderen gik han paa Session og blev i Foraaret 1872 iklædt som Infanterist i Odense. Nu skulde den militære Løbebane begynde, og han troede, at der i hans lille Person var Stof til en stor General.

Han avancerede ogsaa hurtigt til Underkorporal, men blev saa hjemsendt og kom til at tjene i Nr. Vilstrup Syd for Haderslev. Der tjente han til Efteraaret 1874. Da gik han en Dag og pløjede Stubjord paa sin Husbonds Mark, og det var et Arbejde, der gik let. Ploven gik dejlig lige ud; men Tankerne slog store Sving, og Længselen efter at komme „ud over de høje Fjelde” fyldte ham og gjorde ham melankolsk.

Nogle Aftener efter havde han i Kostalden et underligt indre Syn. Det var, som han var omgivet af en Flok Børn, der strakte Armen: ud imod ham, som om de vilde bede ham om at hjælpe dem, og han følte sit Bryst svulme af Længsel efter at komme dem til Hjælp, efter at give sig hen i en stor Kærlighedsgerning. Det var, som der blev tegnet et dunkelt Maal, som han skulde vie sine Kræfter til at stræbe efter.

Efter dette „Syn” var han fyldt af en mærkelig Uro. Der havde meldt sig en Trang til at faa en Livsgerning, der kunde fylde ham

helt. Raadgivere havde han ingen af, og da det gamle Ideal at blive en tapper og berømt Officer endnu sad ham i Blodet, sendte han en Ansøgning ind til 5. Bataillon i Odense og fik det Svar, at han kunde melde sig som Korporal snarest mulig.

Da det nu blev Alvor, blev han alligevel bange for, at han havde handlet overilet.

Saa gik Turen til Fødebyen Binderup. Lidt slukøret kom han om Natten og bankede sine Forældre op. Moderen blev især bekymret over denne raske Beslutning. Hans Fader sagde, at alt kom nok i Lave for ham igen. Før Dag sneg han sig ud af Byen og gik til Kolding.

I Odense begyndte saa det gamle Militærliv igen. Blandt Kammeraterne var der nogle muntre Ungersvende, som han snart sluttede sig til. De var meget forskellige fra de andre Soldater. Disse Ungersvende havde været paa Højskole og saa lyst paa Livet, og det gjorde ham godt, at de fandt ham værdig til deres Omgang.

Den bedste Kammerat var en ung Lærer, den senere kendte Seminarlærer *Marius Sørensen*, Jelling. Denne gav ham om Aftenen Undervisning i Geometri, en nødvendig Videnskab for en vordende Officer. Efter „Timen” snakkede de om mange Ting. De kunde rigtig lukke sig op for hinanden. Marius Sørensen laante ham Bjørnsøns Fortællinger. Arnes Længsel forstod han helt, og der var et Ord, som bed sig fast: „Det største er ikke at kaldes berømt og stor, men Menneske ret at være.”

Disse Ord tumlede han med, og en stor Længsel vaagnede i hans Sind, Længselen efter at blive et ædelt og godt Menneske. Hans Ven raadede ham til at holde op med det raa Soldaterliv og foreløbig tage paa Højskole. Saa kunde han maaske stræbe efter at blive Friskolelærer. Friskolelærer — ja, hvad var det for noget? Han kendte hverken Højskole eller Friskole. Disse Benævnelser fandtes ikke i hans Begrebsverden, og Vennen maatte til at forklare og fortælle derom.

Det blev da til, at Hans Lund den følgende Vinter blev Elev paa Vallekilde Højskole hos Ernst Trier. Desuden skulde han medvirke ved Gymnastikundervisningen. Paa den Maade blev Opholdet frit.

Det blev en dejlig Tid. Han følte det, som om Gud netop havde taget ham afsides for at faa ham i Tale. Hele Livet kom nu til at se helt anderledes ud. Triers varme Tale om Friskolen som Foræl-

drenes egen Skole greb ham stærkt. Et dejligt Lys gik op for ham, og jublende kunde han udbryde: „Nu har jeg fundet min Livsgerning. Jeg vil være Friskolelærer.”

Og Trier mente det samme. Der var kommet Bud fra *Klavs Berntsen*, den senere saa bekendte Politiker og Statsminister, at han manglede en Stedfortræder for sig i Højby Friskole, hvor han var Lærer, indtil Politiken slugte ham helt.

Den 5. Juni 1876, den Dag han fyldte 24 Aar, drog Hans Lund til Højby, hvor han virkede i to Aar, dog afbrudt af endnu en Vinters Ophold paa Vallekilde Højskole. En Sommer havde han ogsaa tilbragt paa Vallekilde Højskole, hvor han deltog i Havearbejde, Bagning og andet forefaldende Arbejde.

Triers Svigersøn og Efterfølger, *Povl Hansen*, har i sin Bog „Minder” skildret sit første Møde med Hans Lund. Dette Møde fandt Sted paa Storebæltfærgen, hvor Hans Lund under Overfarten mod Korsør før Vinterskolens Begyndelse (hans 2. Højskoleophold) havde samlet en Flok vordende Højskoleelever om sig og fik dem til at synge Fædrelandssange. Povl Hansen fortæller, at han straks følte sig draget til den syngende, unge Mand, og i Vinterens Løb sluttede de et Venskab, der kom til at vare gennem Livet.

Gennem sit Møde med Højskolen var Hans Lunds Livsbane gaaet ind i et nyt Spor, et Spor, der blev fulgt til hans Dødsdag.

— — —

Paa Øster Aaby Mark var der tre Familier, som ønskede at oprette en Friskole. Det var *Hans Andersen*, Hellekov, *Hans Nielsen*, Aaby, og Familien paa „Nøjsomhed”. I en Nabogaard, som Hans Andersen havde købt, stod Stuehuset tomt, og her indrettedes en Skolestue samt et mindre Værelse til en Lærer at bo og sove i. Kosten kunde Læreren faa hos Hans Andersen.

Man talte nu med *Christen Hansen*, Vejstrup, om Sagen. Denne anbefalede Hans Lund, som i en Ferie havde boet hos ham i 8 Dage.

Hans Lund var glad for at være i Højby, men kunde ikke sige Nej til Tilbudet fra Øster Aaby, da han nok kunde have Lyst til at begynde en Skole selv. Men Afskeden fra Højby blev streng. Han fulgtes til Stationen af 60 grædende Børn.

I Maj 1878 begyndte Skolen paa Øster Aaby Mark med 5 Børn, og det gik godt. Snart kom der flere Børn. Pladsen blev for snæver. Og da Hans Lund og Marie den 1. Oktober 1884 havde holdt Bryl-

lup, kunde de rykke ind i en ny Skolebygning, der var opført med Skolestue og Gymnastiksal samt Lejlighed for en gift Lærer.

I 1891, da Vejstrup Friskole efter Rasmus Hansens Død var ved at gaa i Stykker, nedlagdes Skolen paa Aaby Mark, og der blev bygget en ny Friskole i Øster Aaby. Denne samlede Børn baade fra Aaby, Skaarup og Vejstrup. En ny Friskole, som blev bygget i Oure, kunde saa tage Resten af Børnene fra den nedlagte Vejstrup Friskole.

I to Perioder maatte Hans Lund have Vikar, idet han Vinteren 1880—81 og 1881—82 var Elev og Gymnastiklærer paa Askov Højskole.

Gerningen i Øster Aaby fortsattes til Hans Lunds Død i 1914. Om denne Livsgernings Betydning kan andre maaske bedre dømme. Men det skal dog nævnes her, at han var en ualmindelig dygtig Lærer. Ved at tænke tilbage paa min egen Skoletid, da der endnu kun var to Klasser — senere blev der fire med en Lærerinde til Hjælp — maa jeg beundre den dygtige Maade, hvorpaa han f. Eks. kunde undervise fire Regnehold paa een Gang.

Han var en ualmindelig livlig Fortæller. Med Kærlighed til Børnene forenede han Evnen til at fortælle for dem, saa de følte det som en Fryd at gaa i Skole. I Danmarkshistorien dvælede han særlig ved 1864. Man følte hans Grebthed. Taarer blinkede da i hans Øjne, skønt han ikke var af dem, der havde let til Graad. Og Bibelhistorien blev gennem hans Fortolkning saa levende, at man mindes sin egen Optagethed deraf endnu.

Sangen — den danske Sang — var hans Hjertebarn. Han havde en køn og klar Sangstemme, og han elskede at faa andre til at synge. Sammen med Friskolelærer *Martin Rudum*, Sødinge, udgav han „Friskolens Sangbog”, der udkom i flere Oplag. Efter et Sommerferiekursus i Sang og Musik paa Statens Lærerhøjskole indførte han Korsang og lettere Kanons i sin Skole.

Legen blev ogsaa et Led i Skolearbejdet. I Frikvartererne satte han Børnene i Gang med munter Leg og tog selv ivrig Del i Legen, selv da han var godt oppe i Aarene. Om Vinteren, naar Isen rigtig var sikker, tog han en Dag Børnene med ud til Mosen paa Aaby Mark, hvor han spændte Skøjterne paa og løb som den raskeste af hele Flokken. Den sidste Vinter før sin Død løb han ogsaa paa Skøjter derude. Da var han saa uheldig at falde paa Ryggen og

slaa sig meget slemt. Slaget var voldsomt og fremmede maaske hans strenge Sygdom og snarlige Død.

„Aldrig færdig, altid paa Vej” blev hans Motto. Stadig arbejdede han paa sin egen Dygtiggørelse, bl. a. som stadig og meget ihærdig Deltager i Dansk Friskoleforenings aarlige Feriekursus.

Om Aftenen samlede han de unge til Aftenskole og Aftenmøder. Hver Lørdag Aften Vinteren igennem havde han Gymnastiktimer med de unge Piger Kl. 19—20. Derefter Møde for Karle og Piger 20—22, hvor han læste op af gode Bøger eller fortalte om Danmarks gode Sønner. Og meget blev der sunget ved saadanne Møder.

Efter endt Aftenmøde skulde der ryddes op og gøres rent, hvorefter den travle Mand gerne gik sig en rask Tur ud til Milepælen, der stod mellem Aaby og Skaarup, for at faa frisk Luft i Lungerne, inden han skulde til Ro.

Det var anstrengende Aftener; men der er flere — ogsaa af dem, der ikke havde gaaet i Friskolen som Børn — der mange Aar efter har udtalt, at de ved disse Aftenmøder mødte noget, der var med til at give deres Liv Indhold og Retning.

Hver 14. Dag blev der holdt Forældremøder med Fortælling, Oplæsning og Sang og — naturligvis — med Servering af Kaffe. Her var det vel *Marie*, der maatte trække den sværeste Ende af Læsset. I det hele taget stod hun trofast ved sin Mands Side. I en Aarrække underviste hun i yngste Klasse og sparede derved Kredsen for Udgifter til en Lærerinde. Ved Møder, Ungdomsgilder, Juletræsfester o. lign. sparede hun sig ikke. Store Krav stilledes til Gæstfriheden. Man forlangte meget af en Friskolelærerkone i de Dage. Hun skulde være baade idealistisk og praktisk og — saare økonomisk for at faa de smaa Midler til at slaa til.

Naar Friskolens Saga skrives, bør man hellige Friskolelærerhustruen et fyldigt Kapitel. *Maries* Indsats i Øster Aaby Friskole, hvor hun i mere end 30 Aar trofast og dygtigt gav af sin rige Arbejdsevne, bør i hvert Fald ikke gaa i Glemmebogen.

Hans Lund tog ivrig Del i Skyttesagen og var i en Aarrække Formand for Skaarup Skytteforening. Selv var han gennem mange Aar Leder af Gymnastikhold, baade i den ældre Tid med den saakaldte *danske* Gymnastik med Hugning, Bajonettægning og deslige, men ogsaa efter at Lings Gymnastik var trængt igennem. Og Skyttesa-

gen var for ham Alvor. Maalet var Danmarks Frelse. Mere trofast og opofrende Arbejder har Svendborg Amtsskytteforening ikke haft.

Trofasthed var i det hele taget et Grundtræk i Hans Lunds Karakter. Han var trofast i Venskab og fremfor alt trofast mod de Idealer, som allerede i Ungdommens Dage kom til at lyse for ham.

Gennem flere Aar var han ogsaa Formand for Husflidsforeningen, og en Aarrække underviste han selv i Husflid.

Han var i mange Aar Distriktsformand eller — som det kom til at hedde — Branddirektør i „Østifternes Brandforsikring”.

Paa Statens Pigeheim i Vejstrup underviste han i Religion og forestod tillige Hjemmets Regnskabsvæsen. En Tid var han ogsaa Regnskabsfører for Sogneraadet.

Der var altid nok af Opgaver, og meget Arbejde blev lagt paa hans Skuldre; men i Valgmønsterskirken var han dog en sikker Gæst hver Søndag med Hustru og — i Regelen — Børn. I enkelte Perioder forrettede han Forsangertjenesten.

Arbejde var der altsaa nok af, og Lønnen var kun ringe. Dog — Fordringerne til de Livsgoder, der kan købes for Penge, var smaa. I Aarevis maatte han dog ved Ekstraarbejde tjene næsten lige saa meget, som han fik i Løn som Lærer, for at faa Indtægterne til at slaa til. Skuffelser mødte han ogsaa, og til Tider kunde den ellers saa livsglade Mand være nedbøjet og tung i Sindet; men det varede ikke længe ad Gangen. En tung Sorg var det dog for Marie og Hans Lund, da de mistede deres ældste Søn, Johannes, i en Alder af knap 10 Aar. Det er tunge Trin at vandre, naar man gaar bag sit eget Barns Kiste.

Livet var dog trods Sorger og Bekymringer lykkeligt i den lille Aaby Friskole. Det var „et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord”.

Men saa kom de Dage — i Foraaret 1914 — hvor Hans Lund begyndte at gaa saa underlig rastløs omkring. Arbejdet kunde han ikke klare, hverken i Skolen eller i Haven. Maden kunde han ikke taale. Ofte fik han stærke Opkastninger og Smerter. Hurtigt gik det ned ad Bakke.

Man kan vist godt sige, at han sled sig op i sin Gerning. I hvert Fald sagde Overlægen paa Svendborg Amtssygehus, da Hans Lund i Foraaret 1914 blev indlagt der, at han var en opslidt Mand. De sidste Maaneder blev en eneste lang Lidelse, kun afbrudt af Mor-

finens kortvarige dulmende Lindring. Han døde den 28. Maj 1914 og blev begravet Dagen før sin 62-aarige Fødselsdag. Dødsarsagen var Mavekræft.

Uransagelige er Livets og Dødens Gaader. Det synes ufatteligt, at et Menneskeliv, der havde været saa ædelt og smukt, skulde faa en saa lidelsesfuld og tragisk Afslutning, og dog — maaske skal man af fromme Menneskers Trængselstider lære, at i Lyset af Evigheden og maalt med dens Maal er Lidelsens Tid kun en stakket Stund og dens Vej kun et lille Fjed i en rig Vandring.

Nu bor Marie Lund hos sin Datter og Svigersøn i Overlærerboligen i Ribe Borgerskole. Hendes Dages Tal er mange, For næsten et Aar siden fyldte hun 90 Aar. Dog er hun rask og rørig, kan endnu foretage Rejser, og med Haandarbejde er hun i disse materialefattige Tider ikke let at tilfredsstille. Syn og Hørelse er gode, og hendes Hukommelse er udmærket. En stor Del af det Stof, der er anvendt i nærværende Slægtsbog, skyldes hendes Fortælling.

Ofte foretager Marie Lund en Rejse over til den gamle Egn, hvor hun altid bliver godt modtaget af Familiens forskellige Medlemmer. Altid skal hun da sørge for at komme med i Valgmenighedskirken om Søndagen. Der føler hun sig rigtig hjemme. Paa Kirkegaarden dvæler hun længe ved sin Mands og lille Søns Grave. Tankerne gaar tilbage. Der er meget at mindes i et langt Liv. Saa læser hun Indskriften, der staar paa den Gravsten, som Skolebørn, Forældre og andre Venner lod rejse paa hendes Mands Grav. Jo, Bogstaverne er tydelige endnu. Der staar:

„Gaa da frit enhver til sit
og stole paa Guds Naade!”

En gammel Elev fik Ideen til, at disse Linier blev indhugget paa Stenen, idet han hævdede, at Hans Lund meget ofte ved Morgensangen i Skolen valgte Grundtvigs „Morgenstund har Guld i Mund”, som disse Strofer er hentet fra, og — føjede den gamle Elev helt stilfærdigt til: „Netop disse Linier passer saa udmærket paa Hans Lunds hele Liv og Færden.”

Børn:

1. *Johannes Lund*, født 10. Nov. 1885, død 11. Maj 1895.

2. *Margrethe Lund*, g. Hansen, født i Øster Aaby, Skaarup Sogn, den 20. Oktober 1888. Skolegang i Øster Aaby Friskole. Konfirmeret i Vejstrup Valgmenighedskirke 1903. Uddannet ved Husvæsen. Vejstrup Delingsførerskole 1906. 1907—09 paa Ringe Uddannelsesskole for Friskolelærere og -lærerinder. Lærerinde ved Øster Aaby Friskole. Gift den 14. Oktober 1913 med Lærer (senere Overlærer) *Hans Hansen*, født i Vejrup Sogn den 3. Oktober 1886, Søn af *Niels Johan Hansen*, Lærer i Vejrup 1885—1901, i Gudbjerg 1901—27, født den 14. Februar 1862, død 1927, og Hustru *Bodil Marie Mikkelsen*, født den 20. Marts 1861, død Juni 1935. H. H. gik i Vejrup Skole. Konfirmeret i Vejrup Kirke 1900. Studentereksamen fra Hesselager højere Almenskole 1906. Filosofikum 1907. Handelseksamen 1907, I Bankvirksomhed i København 1907—09. Lærereksamen i Skaarup 1911. Kursus paa Statens Lærerhøjskole 1917—18. Diplomeret Talepædagog 1928. Lærer ved Haars Skole i Svendborg 1911—13. Kommunelærer i Grenaa 1913—19. Seminarielærer i Vordingborg 1919—35. Fra 1935 Overlærer (nu Skoleinspektør) i Ribe. En Aarrække Redaktør af Dansk Seminarieblad. Har udgivet: Dansk Sproglære 1932. Artikler om Dansk, Historie og Praktik i forskellige Tidsskrifter. Afhandlinger i Heltoft og Svane: Smaa Biografier.

Datter:

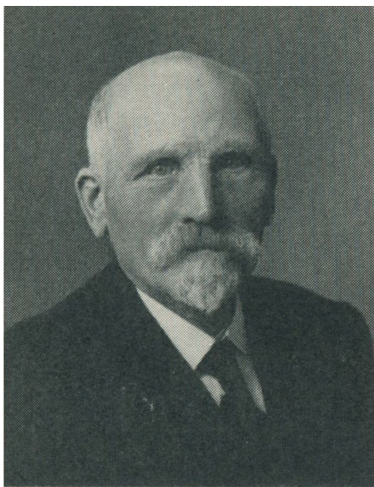
Estrid Lund Hansen, født i Grenaa den 24. Januar 1916. Skolegang i Vordingborg. Konfirmeret i Vordingborg Kirke. Paabegyndt Undervisning i Vordingb. Seminariums Forberedelsesklasse 1932. Død af Bughindebetændelse 13. Januar 1933. Begravet paa Kirkegaarden i Vordingborg.

3. *Thorvald Lund*, født i Øster Aaby, Skaarup Sogn, den 26. September 1890. Skolegang i Friskolen. Konf. i Vejstrup Valgmenighedskirke 1904. Ved Landbrug. Ringe Efterskole 1905—6 og 1906—7. Lærereksamen i Skaarup 1911. Askov Højskole 1912—13. Forsk. Kursus. Privatuddannelse i Sang. Vikarpladser i Stege, Aarhus og Skaarup. 1914—19 Friskolelærer i Øster Aaby og 1915—19 tillige Kirkesanger ved Vejstrup Valgmenighedskirke. Ungdomsarbejde i Sundeved 1919—20. Fra 1920 Lærer (nu Overlærer) i Aabenraa, og fra 1922 tillige Kantor ved

St. Jørgens Kirke s. St. Formand for Skolebiblioteksfor. „Den sønderj. Vandreboogsamling” fra 1924. Formand for Aab. danske Lærerraad og Fælleslærerraad fra 1934. Sekretær i Aab. Skolekommission. Medl. af flere lokale Bestyrelser. Interesser: Sang og Musik, Idræt og Gymnastik (Idrætsmærket i Guld). Udgivet „Skræp”, Tekst til folkelig Opera i 4 Billeder 1937. Artikler i Dagblade. Gift den 15. Oktober 1915 med *Helga Jensen*, født den 14. Maj 1894 i Vindinge Sogn, Datter af Højskolelærer *Ole Peter Jensen*, Frederiksborg Højskole, født den 5. Februar 1861, og Hustru, *Ane Sørine*, f. Pedersen, født den 11. Maj 1870, Skolegang i Privatskolen ved Frbg. Højskole. Konfirmeret i Gadevang Kirke 1909. Uddannet ved Husvæsen, Roskilde Højskole 1913. Hillerød Husholdningsskole 1915. Uddannet i Musik. Organist ved St. Jørgens Kirke i Aabenraa fra 1922. Medvirkende ved talrige Koncerter, særlig i Sønderjylland.

Børn:

- a. *Agnete Lund*, født i Skaarup Sogn den 12. Februar 1918. Skolegang i Aabenraa. Mellemskoleeksamen 1933. Ribe Seminarium 1936—38. Ved Børnehavegerning. Afgangseksamen fra Frøbelhøjskolen i København 1945. Fra 1945 ansat ved en privat Børnehave paa Frederiksberg. Gift den 29. Marts 1945 med *Helge de la Motte Scheunchen*, født i København den 3. Januar 1921, Søn af Trafikkontrollør *Fritz Louis Emanuel Scheunchen*, født den 2. November 1877, og Hustru, Bertha Dagmar Graversen, født den 5. Oktober 1887. Realeksamen 1938. Handelsmedhjælpereksamen. Kontoruddannet. Fra 1940 Assistent i Dansk Ligbrændingsforening, Københavnsafdelingen. Interesser: Tegning og Malerkunst. Søn, f. 4. Februar 1947.
- b. *Gerda Lund*, født i Aabenraa den 11. Januar 1922. Skolegang og Konf. i Aabenraa. Ved Husgerning. Paa Danebod Højskole 1941. Uddannet som Barneplejerske i København 1941—42. Død den 24. August 1943. Begravet paa Aabenraa Kirkegaard.
- c. *Hans Ole Lund*, født i Aabenraa den 5. Februar 1930. Skolegang i Borgerskolen og Statsskolen. Grundtvigs Højskole 1946—47. Søger Uddannelse som Journalist.

Johannes og Anne Mortensen.

Johannes og Anne Mortensen

Ved Vejen, der fra Oure By fører til Oure Mark, ligger en lille, firelænget Gaard, der til Dels er dækket med Straa. Ud mod Vejen vender det lave Bindingsværksstuehus sin smukke, brunstolpede Facade med en smal Forhave foran. En høj, velklippet Ligusterhæk virker som en Skærm mod vejfarendes nysgerrige Blikke. Hjemligt og hyggeligt tager Stuehuset sig ud; men der er tillige noget hemmelighedsfuldt og eventyragtigt over de smaa tillukkede Vinduer og den lave Forstuedør. Porten staar aaben, og man kigger ind over den snævre, brolagte Gaardsplads, der beskyttende omgives af de fire Længer, Bondens Fæstning mod Efteraarets stærke Storme og den barske Vintervind fra Nordøst.

„Toftagergaard” er Ejendommens Navn. Denne Gaard ejedes i Aarene 1884—1915 af Johannes og Anne Mortensen, der nu — tredive Aar efter — i deres høje Alderdom lever stille og roligt, men i bedste velgaaende hos deres Datter og Svingersøn i Oure By.

Rasmus Johannes Mortensen blev født den 14. August 1858 og er den mellemste i Rækken af de syv Søskende. Det var i Høstens Tid, Johannes kom til Verden, og hans Morfader, Hans Christensen, sagde, da han saa ham første Gang: „Naa, der fik vi nok en Høstkarl til, og ham beholder vi nok hele Høsten.”

Ja, det var en travl Tid, Johannes kom til Verden i. Foruden Høsten var der Byggeriet af den nye Gaard. De tre Længer skulde gøres færdig. Stuehuset fik vente til sidst. Da Johannes var i 2—3 Aars Alderen, var det i hvert Fald ikke bygget færdig. En Dag kravlede den lille Fyr op ad en lang Stige og naaede helt op til Kvisten. Da traadte han forkert og styrtede ned mellem Lægter og Spær, helt ned i Kælderen, dog mærkværdigvis uden at komme noget til.

Hans Farbroder og dennes Kone, Kirsten, paa „Grønnemosegaard” havde ingen Børn, og der var en Del Tale om, at de skulde have adopteret Johannes; men hans Moder kunde alligevel ikke undvære ham, da det skulde være Alvor.

Med Fornavnet Rasmus var han opnævnt efter sin Farfader, Rasmus Hansen, „Grønnemosegaard”, og denne kunde ikke lide, at man kaldte ham Johannes. Farfaderen sagde ofte: „Jeg mener, at den Dreng hedder Rasmus”.

Fra sin Skolegang i Vejstrup Friskole husker Johannes endnu Fortællinger og Eventyr, som Lærer Rasmus Hansen fremstillede paa sin levende Maade. Hjemme var Peder dominerende. Han kujonerede næsten sin 7 Aar yngre Broder Johannes, saa denne var hans lydige Slave. Dette er omtalt andet Sted. Da Peder kom ind som Soldat, fik Johannes Lejlighed til at rejse Hovedet. Nu kunde han udfolde sig mere frit. Men en Dag kom Peder hjem fra Militærtjeneste, hvor han bl. a. havde lært at svømme. Nu skulde han vise sin yngre Broder, hvorledes han havde lært at springe paa Hovedet i Vandet. Forsøget blev gjort i en af Mergelgravene, hvor de saa ofte havde forsøgt sig i Svømning som Børn. Peder sprang til paa Hovedet ud i det plumrede Vand; men han havde ikke taget i Betragtning, at der var lavt til Bunden, og Bunden var det bare Dynd. Peder borede derfor Hovedet dybt ned i Mudderet og blev siddende fast. Benene sprællede op imod Vandets Overflade; men han kunde ikke komme løs. Johannes maatte da vove sig ud og med Anspændelse af alle Kræfter hale ham løs. Lidt efter laa Peder prustende og stønnende i Græsset og virrede med Hovedet, indtil han rigtig kom til sig selv.

Johannes kom ligesom sine ældre Søskende til at bo hos Torben Jensen i Sandager, medens han gik til Konfirmationsforberedelse hos Vilhelm Birkedal i Ryslinge.

Efter Konfirmationstiden arbejdede han hjemme en Tid, men kom i 15—16 Aars Alderen ud at tjene hos sin Morbroder, Christen Hansen, Rosagergaard. Denne Egnens aandelige Høvding var ogsaa en dygtig Landmand, der bl. a. i sine unge Dage havde taget Præmier for Pløjning. Hos ham lærte Johannes at pløje en snorlige Fure, et Kendetegn for den praktisk dygtige Bondekarl, og han blev paa Rosagergaard vænnet til Orden og Akkuratesse i Landbrugsarbejdet. Medens han tjente der, blev Vejstrup Valgmenighedskirke bygget, og han var med til at køre Kampesten til Bygningen, ligesom han ogsaa var med til at udføre Dræningsarbejdet ved Anlæg af Kirkegaarden.

Johannes kom senere til at tjene hos Hans Andersen, Helleskov. I Vinteren 1879—80 var han Elev paa Vejstrup Højskole. Fra Højskoletiden mindes han især Jens Lunds saa ofte udtalte Ord: „Lykkelig den, over hvis Hoved Begejstringens Ørn har svævet paa brede Vinger”. Ved sin Tale tændte Jens Lund i de unge Sjæle en Ild, der kunde give Varme i Sindet helt op i de graanende Dage.

Efter Højskoleopholdet var han Karl hjemme, til han kom ind som Soldat. Han aftjente Værnepligten baade i Aarhus og i København.

I Vinteren 1883—84 kom han igen paa Vejstrup Højskole, og den 4. April 1884 holdt han Bryllup med *Anne Poulsen*, eneste Datter af Boelsmand *Hans Poulsen Christiansen*, født 1833, død 3. December 1884, og Hustru, *Kathrine Henrikke Poulsen*, født *Storm*, født 1838 i Gudme Sogn, død 3. Jan. 1907 paa Oure Mark.

Hans Poulsen og Hustru boede i en mindre Ejendom, et Boelssted, som laa 5 Minutters Gang fra Oure By. De var arbejdsomme og tillige aandeligt interesserede Mennesker, der tog Del i Tidens Aandsliv. Der kom betydelige Mennesker i deres Hjem, og der holdtes gudelige Forsamlinger. Hans Poulsen var alvorlig og faamælt. Hans Hustru var en statelig Kvinde med milde Øjne, der var opladt for „alt stort og skønt heneden”.

Anne blev tidlig opdraget til at arbejde. Allerede medens hun gik i Skole, fik hun lært at karte og spinde, og hun hjalp sin Moder dermed i de Dage, hvor hun ikke skulde i Skole.

Et Par Aar efter Konfirmationen kom hun ud at tjene, først i Espe og senere hos en kær Slægtning af hendes Moder, Enke Stine Pedersen, Sandbjerggaard, Oure Mark. Denne Kvinde var kendt paa

Eggen som en meget dygtig Husmoder. Næst efter Færdighed i Madlavning med derunder hørende Slagting, Brygning og Bagning var det at kunne karte og spinde Kvindens vigtigste Dyd. Mænd og Kvinder gik næsten udelukkende i hjemmelavet Tøj.

Anne blev i dette gode Hjem yderligere oplært i Færdighed i disse kvindelige Sysler. Hun lærte „at tage Tiden i Agt”. Hun har aldrig siden kunnet „sidde hen” uden med et Haandarbejde i sine flittige Hænder.

I Sommeren 1881 kom Anne, der ikke som Barn havde gaaet i Friskole, paa Vejstrup Højskole, og her førtes hendes Liv ind i et Spor, som det blev en Lykke for hende at følge siden.

Johannes og Anne holdt som ovenfor nævnt Bryllup den 4. April 1884. De blev viet i Vejstrup Valgmenighedskirke af Pastor Rasmus Pedersen. Efter Vielsen var der Fest i det gamle Hjem. Foraaret kom tidligt det Aar, og ligesom Bryllupsgæsterne var i Kisteklæderne, var Hus og Have klædt i Festdragt. Folk, som gik forbi, sagde: „De har sandelig faaet Haven i Orden og Blomsterne til at springe ud”.

Hans Poulsen var syg allerede før Brylluppet, og han døde i Efteraaret 1884. Kathrine Poulsen boede hos dem fremdeles og var i høj Grad med til at præge Hjemmet. Helbredet var skrøbeligt, men Aanden var frisk. Hun døde i 1907.

Da Johannes og Anne Mortensen overtog Boelsstedet, var der 9 Tdr. Land, og der holdtes en Hest og fire Køer. Nogle Aar efter købte de to Huslodder og lagde dem til Ejendommen, der derved blev paa 18 Tdr. Land. Jorden var god, og der kunde nu holdes en dobbelt saa stor Besætning. Marken, som Bygningerne i sin Tid var opført paa, hed fra gammel Tid Toftager. Gaarden fik nu Navnet „Toftagergaard”, og de tre Børn, som fødtes i Ægteskabet, fik alle Efternavnet *Toftager*.

Familien levede et stille Hjemliv i Flid og Nøjsomhed. Det offentlige Liv tog de ikke megen Del i. Derimod var de trofaste Deltagere i det Liv, der rørte sig i Friskole, Højskole og Valgmenighed. Det var ikke de store Verdensdønninger, der skyllede ind over det lille Hjem. Hver Dag var fyldt med Arbejde; men de synlige Resultater af dette strenge Slid udeblev ikke. Hjemmet blev efterhaanden pænere ude og inde. Markerne velsignedes med Grøde. Stuehuset blev ombygget, og en ny Længe blev opført, saaledes at Gaarden blev firelænget.

Haven blev lagt an, Frugttræer blev plantet. Alt bar Præg af Flid og Stræbsomhed.

Johannes var en stille Slider. Han undte sig ikke megen Tid til løfte Hovedet fra Arbejdet for at se ud over det smukke Landskab; men naar han en stille Sommeraften gik hjem over Marken, standsede han dog ofte et Øjeblik for at nyde den storslaaede Udsigt over Bæltet til Langeland. Af Synet fødtes ikke begejstrede Ord, men en stille Glæde, der kunde leve længe i Sindet.

Aarene gled imidlertid ikke umærkeligt forbi Johannes og Anne. Deres Kræfter slap ikke op; men Johannes' Nerver blev daarlige og gjorde det umuligt for dem at fortsætte som Gaardmandsfolk. I 1915 solgte de Ejendommen og flyttede ind i et lille pænt Hus, som de havde ladet bygge i Vejstrup. Der boede de i fire Aar; men da Datteren, Anna, og hendes Mand, Hans Jørgensen, købte „Solvang” i Oure, solgte de Huset i Vejstrup og købte et Hus i Nærheden af dem.

Saa længe Johannes kunde, tog han sin Tørn med i Arbejdet hos sin Datter og Svigersøn. Hvad han tog sig paa, blev vel udført. Ingen kunde i Høstens Tid sætte saa lige en Række Stakke („Aaenssteder”) som han. Selv Leen kunde han bruge som den bedste Høstkarl. Haven holdt han i en mønsterværdig Orden. Arbejdet blev ved hans omhyggelige Hænder til en Række synlige, smukke Resultater, det sunde legemlige Arbejdes Glæde og Løn.

Til Anne var der ogsaa rigeligt Arbejde. Hun holdt sit Hus og gav Datteren en Haandsrækning, naar det tiltrængtes. En stor Oplevelse var det for dem begge hver Sommer at rejse en Tur til Sjælland og besøge deres to ældste Børn; men disse Ture maatte ophøre under den store Krig, der gjorde Afstandene mellem Slægtninge saa store.

Siden Foraaret 1939 har de boet hos deres Datter og Svigersøn i „Solvang”. Johannes gør sig stadig nyttig udendørs, naar Vejret og Kræfterne tillader det. Anne har paa sine gamle Dage i en uldgarnsfattig Tid optaget sit gamle Arbejde med at karte og spinde og har tilmed Elever i disse gamle kvindelige Sysler. „Hvad man i Ungdommen nemmer, man ej i Alderdommen glemmer.”

Rynkede og bøjede er de blevet, men ikke oldingeagtige. Johannes' markerede Ansigt med den store „Kohavenæse” og det spidse Hageskæg oplyses ofte af et lunt Smil, der gør Ansigtet smukt. Dette

Smil lyser især op ved Neddukningen i Erindringens Væld af muntre Minder fra Fortiden. Og Anne har som andre milde fynske Kvinder lige langt — eller kort — til Smil og Taarer. Naar hun smiler, bliver Øjnene mindre; men naar hun ler, forsvinder de helt i et Net af Rynker.

En dejlig Festdag fik de Lykke til at opleve, da de den 4. April 1944 fejrede Diamantbryllup under meget stor Opmærksomhed. Smukke Ord blev talt for dem af Slægt og Venner. Især husker deres Børn den kønne Tale, som Valgmenighedens unge Præst, Svend Aage Nørgaard, holdt for dem, og hvori han citerede følgende Verslinier: „Og naar de som Sne er hvide, finest Frugt ved Vinter-tide bærer de for Gud”.

Johannes og Anne Mortensens Efterkommere.

1. En Datter. Denne Familiegren har frabedt sig Omtale.
2. Hans Peter Mortensen Toftager, født i Oure den 29. Maj 1888. Skolegang i Oure Friskole. Konfirmeret i Vejstrup Valgmenighedskirke. Uddannet ved Landbrug. Vejstrup Højskole 1905—6. Ryslinge Højskole med Delingsføreruddannelse 1909—10. Ringe Uddannelsesskole for Friskolelærere 1911—13, Lærereksamen fra Gjedved Seminarium 1920. Forskellige Kursus, bl. a. i Erhvervsgeografi paa Statens Lærerhøjskole 1939. Vikar i Badstrup og Rynkeby Friskoler. Lærer ved Høve Friskole 1915—17. Lærer ved Vørslev Friskole 1920—22. Andenlærer i Østoftte 1922—23. Siden 1923 Førstelærer ved Kindvig Skole pr. Mern. Kirkesanger ved Mern Kirke. Revisor i Kindvig Brugsforening i 15 Aar. Flere Aar Bestyrer for Fordelingsstationen af Litteratur og Haandbøger fra Næstved Centralbibliotek. Fra 1940 Bogholder ved Spare- og Laanekassen for Mern Sogn. Leder af Aftenskole, Forældremøder og Ungdomsmøder i Skolen. Død den 5. November 1946. Gift den 4. Juni 1922 i Ubberup Valgmenighedskirke med Karen Sørensen, født den 12. December 1888 i Ubby Sogn, Datter af Gaardejer *Peder Sørensen*, Frankerup pr. Vørslev, født den 9. Oktober 1855, død den 6. Januar 1940, og Hustru *Kirsten Marie Olsen*, født i Frankerup den 4. December 1858, død den 15. Januar 1942.

Børn:

- a. *Anne Kirsten Henriette Toftager*, født paa Vordingborg Sygehus den 20. Maj 1924. Skolegang i Kindvig Skole. Antvorskov Højskole Sommeren 1942. Kærehave Husholdningsskole Sommeren 1944.
 - b. *Peder Johannes Toftager*, født i Kindvig den 23. Januar 1926. Skolegang i Kindvig Skole. Paa Sorø Akademis Skole fra 1938. Mellemskoleeksamen fra Akademiet 1941. Studentereksamen 1945.
3. *Anna Mortensen Toftager*, født den 30. Marts 1892 i Oure. Skolegang i Oure Friskole. Konfirmation i Vejstrup Valgmenighedskirke. Askov Højskole 1911. Sorø Husholdningsskole 1913. Gift den 4. Juni 1915 i St. Marcus Kirke i København med Kreaturhandler *Hans Jørgensen*, Oure, født den 30. November 1886 i Albjerg, Oure Sogn, Søn af Slagtermester *Niels Peder Jørgensen*, født i Albjerg den 19. December 1859, død den 29. September 1937, og Hustru *Anne Marie Christensen*, født i Vejstrup den 22. Marts 1856, død den 1. Marts 1929. — Skolegang i Oure Kommuneskole. Uddannet som Slagter. Kreaturhandler. Rejser og handler over hele Landet. Har haft følgende Ejendomme: „Toftagergaard”, 18 Tdr. Land, i Oure 1915—16, Villa i Vejstrup By 1916—19, „Solvang”, 14 Tdr. Land, i Oure 1919—26, en Ejendom i Albjerg paa 9 Tdr. Land 1926—33. Fra 1933 ejet og boet paa en Gaard i Oure By, 9 Tdr. Land.

Søn:

Arne Toftager Jørgensen, født i Oure den 22. Marts 1923. Skolegang i Oure Friskole og Ida Holsts Realskole i Svendborg. Mellemskoleeksamen 1940. Realeksamen 1941. Ryslinge Højskole Vinteren 1944—45. Uddannelse ved Landbrug.

Niels Larsen og Hustru i deres Dagligstue paa Villa Edelgaard
i 77 og 83 Aars Alderen.

Marta og Niels Larsen.

Et Fotografi fra 1944 viser et ældre Ægtepar, der sidder i hver sin magelige Lænestol i et hyggeligt Arbejdsværelse med Skrivebord og Radio og ellers almindelige Dagligstuemøbler. Stuen kan lige saa godt være dagligt Opholdssted for et Par Bymennesker som for en Landmandsfamilie af ret solid Velstand. Paa Væggen hænger et almindeligt Stueur. Klokken er syv Minutter i to. Det er altsaa midt paa Dagen. Man tænker sig, at Ægteparret har spist tidligt til Middag og derpaa taget sig et lille Blund, men ikke langt, da der var truffet Aftale om, at Fotografen skulde komme. Manden er i Kjole og hvidt med Ridderkorset paa Brystet og Konen i sin bedste Kjole. *Han* sidder naturligt og læser i en Bog, medens *hun* sidder lidt stejlt og opstillet. Over begges Ansigter, Skikkelser og Holdning er der noget søndagsagtigt; men ingen af Skikkelserne er præget af høj Alder og Livstræthed. Tværtimod, man faar et Indtryk af, at der er Arbejde, der venter. Paa Skrivebordet ligger maaske nogle ubesvarede Breve, og i Køkkenet venter Opvasken fra Middagsbordet.

Dette ældre Ægtepar er Niels Larsen og Marta Larsen, født Mor-

tensen. De er i 77 og 83 Aars Alderen. Et langt, arbejdsfyldt Liv ligger bag dem. De har ikke sovende vundet deres Otiums trygge og i økonomisk Henseende velfunderede Livsvilkaar.

Da dette Billede blev taget, virkede de og fyldte endnu deres Plads, hun som den uopslidelige, omsorgsfulde Husmoder, svarende til Navnet Marta, men en mere afklaret Marta, der har lært at lytte stille som Marie, og han som Konsulent, Igangsætter og Foredragsholder, bilende eller cyklende rundt paa de fynske Veje Sommer og Vinter uden at trættes.

— — —
Marta blev født den 8. Januar 1861 som den femte af „Kohavebørnene”. Hun gik som de andre i Friskolen i Vejstrup. Da hun skulde gaa til Præsten, var Valgmenighedskirken netop bygget og Pastor Rasmus Pedersen antaget som Menighedens Præst. Det traf sig saaledes, at hun blev det første Barn af Holdet, der blev konfirmeret, og hun blev derved Vejstrup Valgmenigheds første Konfirmand.

Hun opholdt sig hjemme, til hun var ca. tyve Aar. Fra 1. Maj 1881 til 1. Maj 1882 tjente hun hos Johannes Felthussen, Høve, hvor hun i Begyndelsen var Husholdningselev. Da en af Gaardens Piger blev syg, overtog Marta hendes Plads og maatte paatage sig Markarbejde og Malkning tre Gange daglig af ca. 10 Køer. Sidste daglige Malkning var Kl. 9 Aften.

Fra Høve kom Marta paa Vallekilde Højskole hos Ernst Trier, og her oplevede hun uforglemmelige Skoledage i tre Sommermaaneder. I nogle Aar var hun derefter igen hjemme, men fik dog i denne Periode en Maanedes Ophold paa Vejstrup Højskole hos Jens Lund.

I Maj 1886 fik hun Plads i Dons Mølle ved Kolding som Køkken-elev, men maatte ogsaa der efterhaanden tage Del i alt forefaldende Arbejde ude og inde og malke 12—15 Køer tre Gange daglig. Om det saa var Undervisningsarbejde, maatte hun en Tid paatage sig dette i en lille Friskole, der havde til Huse i Gaarden.

I Dons Mølle mødte hun første Gang sin tilkommende Mand, *Niels Christian Larsen*, født den 14. April 1867 i Sild Tømmerby Sogn i Thy. Hans Forældre var Husmand og Tømrer *Lars Christian Pedersen*, født den 8. Juni 1823 i samme Sogn, død den 17. Februar 1887 s. St., og *Ingeborg Justdatter*, født i Vester Torup den 30. November 1832, død i Sild Sogn den 28. November 1890.

Niels var sammen med Tvillingbroderen Søren Kristian Nr. 6 og 7 af en Søskendeflok paa 8 Børn. Hjemmet var nærmest fattigt; men Flid og Nøjsomhed var i Højsædet. Niels kom ud at tjene allerede i 8 Aars Alderen og maatte som andre fattige Drengene vogte Kreaturer og Faar paa Heden. I to Vintre før Konfirmationen gik han til Præsten, som var en udmærket Mand. Læreren var syg og havde en 17—18 Aars Dreng som Stedfortræder. Niels og de andre store Drengene kunde ikke rigtig enes med ham.

Efter Konfirmationen kom Niels ud at tjene forskellige Steder. De to første Aar var den aarlige Løn 60 Kroner. Der skulde passes godt paa, naar man for denne Sum selv skulde sørge for sin Beklædning.

I 1888 aftjente han sin Værnepligt som Marinesoldat i København. Han var saa heldig at blive udkommanderet med Kadetskoleskibet, Korvetten Dagmar. Det blev en uforglemmelig, dejlig Tur. Først gik Farten til England, hvor Mandskabet fik Lejlighed til at hilse paa den danske Prinsesse og hendes Gemal, Prinsen af Wales, i Krystalpaladset i London. Derefter gik Turen til Færøerne og Orkneyøerne, mod Syd til Wilhelmshafen og endelig ind gennem Sundet til København. Paa Togtets sidste Dag maatte Korvettens Mandskab skyde Salut for Kejser Wilhelm, der paa Kejserskibet „Hohenzollern“ stod Sundet ind.

Efter Soldatertjenesten kom Niels Larsen til at tjene paa „Grønnemosegaard“ i Oure hos Martas Farbroder, Peder Rasmussen, en ejendommelig Mand, som nok i Begyndelsen ikke havde stor Tillid til den jydsk Karl, men efterhaanden fik en anden Indstilling, da han opdagede, at Niels var en sjælden praktisk og energisk Arbejder, som han i enhver Henseende kunde stole paa.

Niels Larsen havde allerede dengang kaaret sig sit Valgsprog: „Hvor der er en Vilje, er der en Vej“. Og denne Devise har han siden fulgt op gennem Aarene.

Først i November 1889 blev Niels Larsen Elev paa Vejstrup Højskole, hvor Jens Lund, Thøger Dissing og N. K. Andersen blev hans aandelige Læremestre. Disse tre betydelige Højskolemænd var med til at præge hans Udvikling, og Højskoletiden fik stor Betydning for hans senere omfattende Livsgerning.

Allerede 1. Marts maatte han dog — en Maaned før Tiden — afbryde Højskoleopholdet, idet han havde købt Ejendommen „Lyk-

kens Prøve" paa Øster Aaby Mark. Til denne Ejendom hørte der en Vindmølle og 14 Tdr. Land; men „Lykkens Prøve" var ved Overtagelsen i en elendig Tilstand. Bygningerne var faldefærdige og Markerne fyldt med al Slags Ukrudt, særlig Gul Okseøje. Avlsredskaber var der saa godt som ingen af, og hele Besætningen bestod af en hvid Kat med en blaa Plet i Panden. Husene og Møllen var fulde af Rotter. Tiderne for Landbruget var paa dette Tidspunkt sløje. Kornet kostede ca. 6 Kr. pr. 100 kg, og der skulde Held til at faa 3 Kr. for en god Pattegris.

Brylluppet stod den 14. Maj 1890, og nu var de to om at prøve Lykken derude paa den lille Ejendom med det forjættende Navn, og to om at bestaa den Prøve, som Livet havde stillet dem overfor; men de tog fat, ude og inde, i Mølleriet og paa den lille Gaards forsømte Agre. Snart sporedes en synlig Fremgang. I 1899 solgtes Mølleriet fra, og snart efter øgedes Jordarealet ved Køb af 4 Tdr. Land. Niels Larsen satte ind med Dyrkning af Frø, Græs-, Roe- og Gulerodsfø m. m., og den lille Ejendom blev efterhaanden forvandlet til et Mønsterbrug, der tog mange Førstepremier hjem.

I 1913 solgte de „Lykkens Prøve" og købte „Edelgaard" i Vejstrup Sogn. Denne Ejendom var ogsaa meget forsømt, og der blev foretaget en Ombygning. Ved et senere Tilkøb af 8 Tdr. Land blev Gaardens Størrelse forøget til 36 Tdr. Land; men denne ikke særlig store Ejendom blev snart drevet saa intensivt, at Omsætningen kom til at overstige mange Gaardes af den tredobbelte Størrelse. Ogsaa her blev det foruden Kohold og Svineavl Frøavl, der blev bærende i Driften. De tilkøbte 8 Tdr. Land blev dog af Sønnen Ejner plantet til med Frugtræer, og det kom til at vare et Stykke Tid, inden de 20,000 Kr., som denne Mark havde kostet, kom til at give et Udbytte, som svarede til Indsatsen. Forsigtige Folk rystede paa Hovedet; men det viste sig senere, at Pengene var givet godt ud.

„Edelgaard" blev snart, efter at Sønnen var kommet med i Ledelsen af Driften, et Sted, som besøgte af utallige lærelystne Landmænd, af Foreninger og Selskaber, ogsaa fra fremmede Lande, og store var de Krav, der blev stillet til Husmoderens Gæstfrihed og huslige Egenskaber, tilmed da Gaarden havde et stort Folkehold, seks Karle om Sommeren og fire om Vinteren.

Det var imidlertid ikke saa underligt, at en Mand med de Evner

og ogsaa Talegaver, som Niels Larsen lagde for Dagen, efterhaanden blev taget stærkt i Brug i det offentlige Liv, i Foreninger og erhvervsmæssige Sammenslutninger. Paa Højskolen holdt han gennem mange Aar ugentlige Foredrag om landbrugsfaglige Emner.

Formand eller Bestyrelsesmedlem blev han i en Række landøkonomiske Foreninger, men desuden Formand for en Skytteforening og for Vejstrup Højskoles Elevforening. Af de landbrugsfaglige Hverv, han fik, kan nævnes, at han i en Aarrække var Formand for Svendborg Andels-Svineslagteri, Formand for Landboforeningen for Svendborg og Omegn, i Bestyrelsen for Samvirksomheden af De danske Svineslagterier, for Landbygningernes almindelige Brandforsikring, for Sparekassen for Svendborg og Omegn, for Dansk Andelsgødningsforretning, for Frøfirmaet „Erhard Frederiksen” og senere for „Sydfyns Frøavl” i Svendborg. Han kom ligeledes i Bestyrelsen for De samvirkende danske Landboforeninger og i Forretningsudvalget for Svendborg Amts Kornnævn. Desuden var han i nogle Aar Medlem af Landbrugsraadet.

Ogsaa i Politik skulde der gøres Brug af Niels Larsens Evner og Kræfter. I 1908 var han opstillet som Folketingskandidat for Det moderate Venstre i Horsens Landkreds, og i 1922 og 1926 opstilledes han af Det konservative Folkeparti i Gudmekredsen uden dog at opnaa Valg; men paa Vælgermøderne kom hans gode Humør, hans Slagfærdighed, Vid og Lune til rig Udfoldelse. Ofte lykkedes det ham at give Modstanderen et Stød, der ramte uden at skabe Bitterhed. Han følte sig rigtig i sit Es, naar han fik Latteren til at bølge gennem Salen. Naa, Folketingsmand blev han ikke, og maaske var der ingen Grund til at ærgre sig over det, da hans Arbejdsevne derved ikke blev berøvet de Felter, hvor han ret kunde sætte sine Kræfter ind.

Da Niels Larsen fyldte 70 Aar, blev han hyldet fra mange Sider, og Gaver og Blomster strømmede ind og fyldte Villa Edelgaards Stuer, saa der ikke var megen Plads til de mange Gratulanter. Gaarden havde han allerede overdraget til sin Søn, og nu nedlagde han de fleste af sine offentlige Hverv. Opnaaelsen af „Støvets Aar” gjorde ham dog ikke arbejdsløs. En Maaned efter Fødselsdagen blev han af Landbrugsministeriet udnævnt til Medlem af Grundforbedringsudvalget for Svendborg Amtsraadskreds, og dette Hverv omfattede han med stor Omhu og Interesse.

Niels Larsen har rejst en Del i Udlandet, særlig i England, hvor han vandt sig Venner; men mange er de Kilometer, som han har kørt, i Bil, paa Jernbane og paa Cykel, rundt om i det danske Land og ved sit Virke været med til at bygge paa Muren, der hegner Danmarks Gaard.

Hans Arbejde kom andre Egne af Landet til Gode end hans snævre, jydsk Hjemstavn i Thy. Han blev efterhaanden akklimatiseret som Fynbo; men han glemte ikke sin Barndoms barske Egn eller de ublide Kaar, han var vokset op under. Som et synligt Bevis paa den Kærlighed, han altid nærrede til sin Hjemstavn og sine fattige Forældre, oprettede han ved sin 70 Aars Fødselsdag sammen med sin Hustru et Legat paa 10,000 Kr. med det Formaal at yde Understøttelse til Uddannelse af unge, begavede Personer fra Kjær, Glæde og Lild Strand Skolekredse i Thy.

Den 19. Februar 1943 modtog Niels Larsen Kongens Udnævnelse til Ridder af Dannebrog. Det var en Paaskønnelse for et langt Livs trofaste Arbejde i Landbrugets og Landets Tjeneste.

Endnu var den iltre „jydsk Fynbo“ — som tidligere nævnt — dog ikke til Sinds at sætte sig til at nyde sit Othum. Endnu kunde den stille og besindige Marta ofte have Grund til at slaa Bremserne i med sit stiltfærdige Udbrud, naar hendes Mand i Illerhed var brusket op over en eller anden Uretfærdighed eller Dumhed: „Men Niels dog!“

— — —

Onsdag før Paaske 1945 gik Niels Larsen og arbejdede i sin Have. Hen paa Eftermiddagen følte han sig utilpas og fik stærke Smerter i Underlivet. Smerterne tog voldsomt til. Lægen blev tilkaldt, og han beordrede straks Niels Larsen indlagt paa Svendborg Amtssygehus; men efter at han var blevet ført dertil, forværredes Tilstanden yderligere. Efter et kortvarigt, men strengt Sygeleje døde han Langfredag Aften den 30. Marts 1945.

Den lille jydsk Vogterdreng, der giftede sig ind i den fynske Kohaveslægt og blev en af Landbrugets Foregangsmænd, ligger nu begravet paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard. Et arbejdsomt Liv, der næsten formede sig som et Eventyr, var endt.

Marta kom saaledes til at overleve sin 6 Aar yngre Mand. Hun bor endnu i Villa Edelgaard med en ung Pige til Hjælp og dagligt Selskab. Desuden kigger Sønnen eller Svigerdatteren hver Dag

indenfor og faar en lille Sludder med hende. Og saa er der jo Telefonen, som hurtigt kan bringe hende i Forbindelse med Gaardens Beboere.

Søn:

Ejner Larsen, f. paa „Lykkens Prøve“, Skaarup Sogn, den 19. Maj 1892. Skolegang i Øster Aaby Friskole. Konf. i Valgmenighedskirken. Ringe Efterskole 1906—07. Askov Højskole 1911—12. Ladelund Landbrugsskole Sommeren 1914. Skaarup Landbrugsskole Nov. 1915—April 1917 med afsluttende Eksamen med Udmærkelse. Eks. som Kontrolassistent. Specialkursus i Forsøgsvæsen, Sprog og Handelsfag. Fra 1923 Forpagter af „Edelgaard“, Vejstrup. Fra 1943 Ejer af „Edelgaard“, hvis Areal er 36 Tdr. Land. Købte 1939 den 240 Tdr. Land store Gaard „Vigelsø“, en Ø i Odense Fjord. Solgte „Vigelsø“ i 1944. Forsøgsassistent i Landboforeningen 1917. Fra 1922—39 Direktør for Frøavl- og Eksportfirmaet „Sydfyns Frøavl“ i Svendborg. Tilsynsførende med Gaarden Søvang ved Højslev, ca 900 Tdr. Land, *Specialitet*: Frøavl og Forædling. Frembragt Spiseærten „Kronært Edelgaard 28“. Frugtav. Planteskole. *Tillidshverv*: Formand for Skaarup Landbrugsskoles Elevforening. Fmd. for Øster Aaby Friskole. Fmd. for Kontrolforeningen, Fmd. for Dansk Andels Gødningsforretnings Lokalfdeling, Fmd. for I/S Frederiksgaard, Odense. Fmd. for Svendborg Amts Frugtsalgsforening. I Bestyrelsen for Foreningen af Frøfirmaer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol. I Bestyrelsen for Importørforeningen i Svendborg. I Hovedbestyrelsen for Danmarks Jerseyforening. I Bestyrelsen for A/S Dansk Frø- og Siloselskab i København. I Bestyrelsen for A/S Søvang. I Best. for Oure-Vejstrup Elektricitetsselskab. Formand for det nedsatte Udvalg til Tørlægning af Seden Strand i Odense Fjord. Medlem af Oure-Vejstrup Sogneraad. Formand for Danmarks samvirksomme Frugtsalgsforeninger og Medlem af Andelsudvalget. *Særlige Interesser*: Frøavl og Forædling, Eksportforretning og Frugtav, Landbrug i Almindelighed med Opdræt af Jerseykvæg. Gift den 18. Juni 1921 med *Anna Katrine Jensen*, født i Veflinge den 17. Februar 1900. Datter af Gdjr. og Sognefoged *Jens Chr. Jensen*, „Gravergaard“, Veflinge, født i V. den 22. April 1869,

død den 6. Oktober 1933, begravet paa Veflinge Kirkegaard, og Hustru *Ane Marie Hansen*, født i Skamby den 23. April 1874. Skolegang i Privatskole paa Herregaarden „Ruggaard”. Vejstrup Højskole 1920. Musikundervisning m. v. Uddannelse i Husvæsen.

Ejner og Anna Larsens Datter:

Karen Edelgaard Larsen, født i Vejstrup den 24. April 1922. Skolegang i Øster Aaby Friskole, Ida Holsts Realskole, Svendborg Gymnasium. Studentereksamen 1941. Sommeren 1941 Husholdningselev paa „Farsbøllegaard”. Vinteren 1941—42 Elev paa Ankerhus Husholdningsskole. Sommeren 1942 Elev i Frugtplantagen paa „Edelgaard”. 1942—43 Elev paa Askov Højskole. Sommeren 1943 Husjomfru paa Vigelsø. Vinteren 1943—44 Overstuepige paa „Sanderumgaard”. 1945 Handelsskoleeksamen som Korrespondent fra Akademisk Sprogkursus i København.

Mine, Niels Mortensen og Ejner i Haven.

Niels og Mine Mortensen.

Niels Mortensen blev født den 27. Marts 1865 og gik ligeledes i Vejstrup Friskole hos Rasmus Hansen. Han har ført en meget omskiftelig Tilværelse, idet han baade som ung og som ældre Mand har haft mange forskellige Opholdssteder.

Som ungt Menneske var han to Gange paa Højskole, nemlig Vejstrup og Mellerup Højskoler. Fra 20 til 32-Aarsalderen var han ude at tjene flere forskellige Steder. Den første Plads var hos Fætteren, Niels Pedersen, Gravvænge. Dernæst fik han Plads hos en anden af Slægten, nemlig Rasmus Dinesen i Høve. Det har sikkert været en god Læreplads for en ung, lærelysten Karl. Rasmus og Karen Dinesen, der ejede Højstrupgaard i Høve, var et meget betydeligt og særpræget Husbondpar, der gerne vilde give deres unge Folk en god Lære, baade fagligt og aandeligt, hvilket et Vers paa den Mindesten, som Venner rejste for Rasmus Dinesen paa Høve Fri-menigheds Kirkegaard vidner om:

Solskins Varme var over dit Virke
i Hjem, i Skole, i Kirke,
i Landbrug ude og inde.
Derfor sattes dig dette Minde.

En Tid var Niels Karl hos Valgmenighedspræst R. Petersen i Vejstrup, derefter Bestyrer paa en Gaard i Øster Aaby og senere Karl hos Svogeren, Mejeri- og Gaardejer Peder Lindegaard i Vejstrup.

Under Opholdet hos Rasmus Dinesen i Høve havde Niels Mortensen lært en ung Fajlstring, *Mine Svendsen*, at kende. Det blev en Lykke for ham at møde denne gode, milde Pige: Det syngende, falstringske Maal, der nok noget kunde minde om det fynske, klædte hende saa godt. Hun var en ægte Øbo, let til Smil og let til Taarer.

Mine Svendsen var født den 25. Maj 1867 i Sortsø paa Falster som Datter af Gaardejer *Niels Rasmussen Svendsen*, født 1834 og død 1904, og Hustru *Anne Svendsen*, født 1837 og død 1921.

Brylluppet stod i Mines Hjem, Gaarden „Bøgelygaard” i Sortsø paa Falster, den 25. Maj 1897, netop paa Mines 30. Aars Fødselsdag. Dette Bryllup stod der Gny om, idet man paa gammel, dansk Maner festede i 8 Dage. De fynske Slægtninge, der deltog i Højtideligheden, havde meget at berette, da de noget udkørte kom hjem, om falstringsk Bryllupsskik og Gæstfrihed.

De to unge overtog Mines Fødegaard, en god Bondegaard paa 68 Tdr. Land. Der levede de deres Hvedebrødsdage og første Ægteskabsaar.

I et af de første Aar, de var gift — altsaa i Slutningen af Halvfemserne — tilbragte min Søster og jeg en dejlig Sommerferie hos Morbroder Niels og Tante Mine. Vore Forældre skulde paa 14 Dages Friskolelærerkursus paa Rødkilde Højskole paa Møen, og vi sejlede da alle fire paa en Damper, der gik fra Svendborg til København via forskellige Havnebyer, bl. a. Stege. Det var en Aftale, at Morbroder Niels skulde ligge med en Baad i Farvandet ud for Sortsø paa Falster og der optage os to Børn fra Damperen. Paa Grund af en Misforstaaelse var Baaden der ikke, og vi to smaa Børn, der vel var 8—10 Aar gamle, blev saa sat af i Stubbekøbing, hvorfra vi med Ængstelse i Sind og Graad paa Kind spurgte os frem til Sortsø, en Mils Vej fra Stubbekøbing. Den Modtagelse, vi fik, da vi endelig naaede dertil, glemmer jeg ikke. Tante Mine græd og knugede og klappede os og vidste ikke alt det gode, hun vilde gøre for os. Vi havde det som Blommen i et Æg i de 14 Dage, vi var hos dem der i Gaarden. Mine var altid god og kærlig imod os, og — som hun kunde le. Niels kunde lide en god Spøg. Jeg husker,

hvorledes han en Dag i Kaadhed, da jeg sad hos ham paa et Kornlæs, lod mig smage en Skraa. Den bekom mig meget ilde; men Mine trøstede mig og tog sig af mig, og Morbroder Niels fik Skænd.

Niels Mortensen havde Uro i Blodet. Han kunde ikke blive længe paa et Sted. Han havde Lyst til at handle, især med Ejendomme; men han forstod ogsaa at slaa en god Handel af.

Det kom vel nok som en Overraskelse, da det blev fortalt, at han havde solgt „Bøgelygaard” og købt „Esbensgave” i Gl. Hesselager, en lille Gaard paa 28 Tdr. Land. Nogle Aar senere solgte han Gaarden i Hesselager og købte den 66 Tdr. Land store Ejendom, „Lundsgaard” i Stenløse. Denne Gaard blev ogsaa solgt, og ligeledes Gaarden „Maglehøjgard” i Vejstrup. Denne Gaard, som han kun ejede i kort Tid, var paa 36 Tdr. Land.

Mine, der i aarevis havde lidt af stærke Hosteanfald, blev alvorlig syg og døde næppe tresindstyve Aar gammel den 8. Februar 1927. Paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard findes hendes Grav.

Niels Mortensen bor paa sine gamle Dage i Odense, hvor han ejer tre store Ejendomme med ialt 12 Lejligheder. En fjerde Ejendom med 6 Lejligheder solgte han for et Par Aar siden. Han bebor selv en Lejlighed i et af sine Huse og har en Husbestyrerinde, som sørger godt for ham. Hans Helbred er i det store og hele godt. Dog lider han af en kronisk Blærebetændelse, som en Operation for en Del Aar siden ikke kunde faa Bugt med.

Afstanden til Hjemegnen er ikke stor; men Rejselysten er taget af med Aarene, saa det er ikke ofte, han aflægger et Besøg i Vejstrup. Dog føler han sig altid hjemme, naar han besøger den gamle Egn; thi selv om han har haft Hjem mange Steder, føler han sig knyttet til Hjemegnen ved Baand, der vel snarere strammes end slappes med Aarene, vel ogsaa fordi han gerne vil se til sin Hustrus Grav paa Valgmenighedens Kirkegaard.

Søn:

Ejner Mortensen, f. i Sortsø, Falster, den 26. September 1899, Skolegang i Vormark Friskole. Ryslinge Højskole. Dalum Landbrugsskole. Har ejet en Landejendom i Birkum Kohave.

Gift den 25. Maj 1924 i Sdr. Næraa Valgmenighedskirke med *Franciska Grøndallund Rasmussen*, født i Højby den 8. Marts 1900, død den 17. Maj 1938 og begravet paa Sdr. Næraa Valg-

menigheds Kirkegaard. Datter af Husmand *N. P. Rasmussen*, født i Trunderup, Kværndrup Sogn, den 6. Februar 1859, død den 19. Maj 1940, og Hustru *Mathilde Marie Nielsen*, født i Guldager den 19. August 1868, død den 16. August 1924.

Børn:

Karen Marie Mortensen, født den 21. Marts 1926.

Aage Mortensen, født den 15. Februar 1930.

Oluf og Dagmar Nielsen.

Dagmar og Oluf Mortensen.

Som nævnt tidligere blev det den yngste Datter, *Dagmar*, og hendes Mand, *Oluf Nielsen*, der overtog Kohavegaarden efter Morten og Karen Rasmussen.

Dagmar blev født den 14. Marts 1868. Det var nogle Maaneder før Hans Christensens Død, og denne, der mere end et halvt Aar maatte ligge til Sengs, inden han døde, glædede sig, hver Gang han fik Lov at se den lille Pige med de kønne Øjne.

Dagmar tilbragte Barndomsdage i Fødegaarden, hvor hun som Lillesøster naturligvis blev noget forkælet, ogsaa af de større Søsken-de. Hun gik i Vejstrup Friskole og blev konfirmeret i Valgmenighedskirken. Efter Konfirmationen maatte hun, som de ældre Søsken-de havde gjort det, arbejde som Pige hjemme paa Gaarden. I tre Sommermaaneder var hun Elev paa Vejstrup Højskole, og et halvt Aar kom hun i Tjeneste hos Gdjr. Jens Svendsen, „Gersholmgaard” i Sundbylille ved Frederikssund. Jens Svendsen (1848—1919) var en stout og særpræget nordsjællandsk Bonde, der var meget anset i sin Egn og derfor fik mange Tillidshverv betroet. Med det store Fuldskæg, der næsten dækkede hans brede Bryst, lignede han en af Fortidens Kæmpeskikkelser eller maaske en gammel islandsk Skjald. Paa sine ældre Dage fik han et næsten patriarkalsk Ud-seende.

Jens Svendsen havde en Plejesøn, *Niels Oluf Nielsen*, hvis Fader, Peder Nielsen, havde ejet Gaarden, men var død ca. 42 Aar gammel.

Moderen hed Sofie Nielsdatter. Hun giftede sig efter Mandens tidlige Død med Proprietær Peder Pedersen, Uvelse ved Hillerød. Hun døde i 1897.

Niels Oluf Nielsen var født paa „Gersholmgaard” den 28. Juli 1866, og han blev altsaa boende i sin Fødegaard, selv efter at Faderen var død og Moderen havde giftet sig igen. Niels Oluf, som han kaldtes derhjemme, fik en god Opdragelse af Jens Svendsen. 16—17 Aar gammel var han i en Vinter Elev hos Morten Pontoppidan paa Hjørlunde Højskole. Sin Værnepligt aftjente han som Trainkonstabel i København 1886—87. Efter Soldatertjenesten kom han paa Tune Landbrugsskole. I 9 Maaneder var han Elev, men fortsatte efter Skoletiden som Driftsleder af et Landbrug samme Sted.

Da han atter kom hjem til Gersholmgaard i Sundbylille, mødte han den lille fynske Pige med de kønne Øjne. De to unge Mennesker kom hurtigt til at synes godt om hinanden, og snart blev de forlovede.

Da Dagmar rejste hjem, tog Oluf Plads i Sydfyn for at være nærmere ved sin Kæreste. Først tjente han som Forkarl hos Gaardejer Anders Hansen, Helleskov, i Skaarup Sogn, og derefter bestyrede han en Tid Valgmenighedspræst R. Pedersens Landbrugsjendom i Vejstrup. Dagmar var en Tid Husholdningselev paa et Hotel i Svendborg, saaledes at hun var godt udrustet til at tage Gerningen op som Husmoder paa en større Ejendom.

Efter Brylluppet, der stod den 20. Oktober 1892, overtog de Kohavegaard i Forpagtning. 1. April 1897 blev Gaarden deres Ejendom.

Oluf Nielsen blev hurtigt anerkendt som en god og retskaffen Mand. En ny Mand, der bosætter sig i Egnen, skal jo først ses lidt an, inden der siges god for ham; men det varede ikke længe, før han blev akcepteret og regnet for „en af vore egne”. Han var en overordentlig hjælpsom og tjenstvillig Mand, venlig og god mod store og smaa. Fattigfolk gik ikke forgæves, naar de søgte hans Hjælp. Offentlige Tillidshverv blev ham betroet. Saaledes var han i to Perioder Medlem af Oure-Vejstrup Sogneraad, og i ca. 30 Aar var han Vurderingsmand i Østifternes Brandforsikring.

Oluf Nielsen faldt saaledes godt til i Egnen; men det sjællandske Særpræg blev han ved at beholde. Han var en smuk Mand med mørkt, lidt kruset Haar og blaa Øjne. Maaske var der nordsjællandsk

Kulsvierblod i hans Aarer. Udseendet kunde godt tyde derpaa; men Kulsvierens iltre Sind ejede han ikke, snarere den mere almindelige sjællandske Flegma. Men han havde Lune og Sans for stille Humor. De poliske, blaa Øjne blev ofte knebet sammen, saa der dannedes et Net af Rynker omkring Øjenkrogene. Det skete, naar han hørte en god Vittighed, eller naar han havde en eller anden Gavtyvestreg for. Saa lo han med en stille, tilbagetrængt Latter. Paa en godmodig Maade holdt han af at drille os unge, der kom og gik i Gaarden, som om vi hørte hjemme der. Han havde et eget „Frimurersprog” med os, og han satte stor Pris paa at faa stukket en god Vittighed ud.

Gæstfri var baade han og Dagmar. I de ca. 40 Aar, de ejede den gamle Slægtsgaard, tog de altid venligt imod den store Families mange Medlemmer, saa disse altid følte sig hjemme hos dem. Søndag Eftermiddag var der næsten altid aabent Hus for Frænderne i den gamle Slægtsgaard. Disse bevarer smukke, uforglemmelige Minder om skønne Sommersøndage i den gamle Gaard med den prægtige, parklignende Have, der altid var holdt i en fortrinlig Orden.

De fik en Dreng, som hed *Peder*, en køn, lyskrøllet Fyr, som blev dem til megen Glæde. Han var god og velbegavet og begyndte at gaa i Skole i Øster Aaby Friskole hos Hans Lund. Hver Dag blev han fulgt til Skole af deres store gule Hund, der hed Rolf. Ikke blot Forældrene, men hele Slægten glædede sig over, at der var Udsigt til, at Kohavegaarden engang kunde gaa i Arv til Peder og saaledes blive bevaret i Slægten. Da blev Peder heftig syg og døde i 10 Aars Alderen. Et tungt Savn knugede Forældrene. En lille lyshaaret Drengs glade Latter og Leg var hørt op. Der blev saa underlig tomt og trist alle Vegne.

Rolf fortsatte med at gaa i Skole. Hver Dag kom den og lagde sig i Skolestuen. Naar Børnene fik Frikvarter, rejste Rolf sig og gik med ud paa Legepladsen. Men den gik saa underlig søgende omkring. Den savnede sin Legekammerat, den lille lyslokkede Peder.

Ved deres Søns Død fik Oluf og Moster Dagmar et Knæk, som de egentlig aldrig forvandt. Dagmars Nerver blev svage. I mange Aar led hun af Søvnløshed. Oluf kom ogsaa til at lide af legemlig Svaghed.

Under den første Verdenskrig solgte de — efter strenge Overvejelser — Gaarden til Proprietær Jacobæus, Ny Klingstrup, men paa den Betingelse, at de maatte blive boende i Stuehuset, saa længe de levede. Senere fortrød de Salget og købte den tilbage, hvorefter Jacobæus havde den i Forpagtning et Par Aar. Da Forpagtningstiden var udløbet, begyndte de atter selv at drive Gaarden; men nu var den ribbet for Besætning, Maskiner og Avlsredskaber, og det blev et større Slid, end de to ikke særlig robuste Mennesker næsten kunde udholde, inden de fik den bragt paa Fode igen.

Omsider kørte de træt. De købte en lille Villa i Vejstrup By, og Oluf Nielsen glædede sig til at flytte ind i den og slippe for Besværet med Gaardens Drift. Dette naaede han ikke. Mærket af Sygdommen, som han var, maatte han gaa til Sengs. Han døde af Aareforkalkning den 8. Oktober 1937 og blev begravet paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.

Kort efter sin Mands Død solgte Dagmar Nielsen Gaarden, og den gamle Slægtsgaard gik dermed desværre ud af Slægten.

Nu bor hun alene i sin pæne lille Villa. Hun passer selv alt, baade ude og inde, og den smukke, velholdte Have vidner om, at hun trods Svaghed og svigtende Kræfter har bevaret sin gamle Energi. Hun bor nær ved Kirkegaarden, og næsten daglig vandrer hun derover for at se til sin Mands og lille Søns Grave. Og de andre Familiegrave, Forældres, Søkendes, Svogre og Svigerinders Grave, faar hun ogsaa Tid til at kigge til. Forbi! — Forbi! — Det, der før var Liv og Virke, er nu Minder; men „Mindet lader som ingenting, er dog et lønligt Kildespring”.

Søn:

Peder Nielsen, født paa Kohavegaard den 18. December 1895, død den 22. November 1905. Begravet paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.

Familiebilleder.

Aksel og Ejner Mortensen.
Se Side 32.

Anna Rasmussen.
Se Side 33.

Rasmus Ditlev Rasmussen.
Se Side 33.

Elna og Niels Jørgen Nielsen.
Se Side 40 og 41.

Asta og Johannes Nielsen med Datteren Inge.
Se Side 41.

Marie Lund som halvfemsaarig.
Se Side 43—52.

Margrete og Hans Hansen.
Se Side 52—53.

Helga og Thorvald Lund.
Se Side 53—54.

Estrid Hansen.
Se Side 53.

**Helge de la Motte Scheunchen
og Hustru, Agnete, f. Lund.**
Se Side 54.

Gerda Lund.
Se Side 54.

Hans Ole Lund.
Se Side 54.

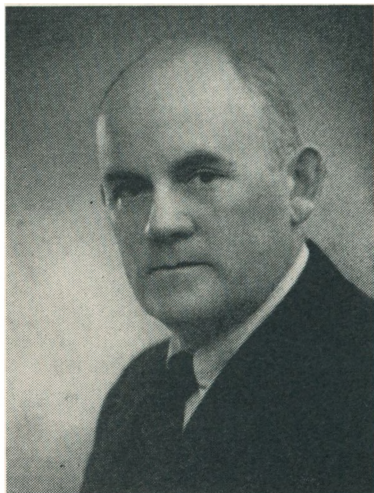
Anna og Hans J. Jørgensen.
Se Side 61.

Arne Jørgensen.
Se Side 61.

Anna Larsen.
Se Side 68—69.

Ejner Larsen.
Se Side 68.

Karen Larsen.
Se Side 69.

Ejner Mortensen og Børn.
Se Side 72—73.

Franciska Grandallund Rasmussen.
Se Side 72—73.

Peter Nielsen.
Se Side 77.

EFTERSKRIFT

Ved Afslutningen af denne lille Slægtsmindebog lever endnu fem af de syv Søkende fra Kohavegaard. Deres gennemsnitlige Alder er rigelig 85 Aar. Det kan tyde paa, at Kohavegaardslægten er en sund og stærk Slægt. Den har sine Rødder i den danske Bondejord. Jordbunden er den, javel; men den har lige siden Hans Christensens Dage tillige efter Evne stræbt imod Maal, der blinkede frem som Stjerner fra det evige.

Maatte disse Stjerner stadig lyse for Slægten og lede dens Færd!

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	5
Karen Hansdatter og Morten Rasmussen	7
Træk af Livet paa Kohavegaard i sidste Halvdel af det nittende Aarhundrede.	
Peder og Marie Mortensen samt deres Efterkommere	26
Anne og Peder Nielsen Lindegaard samt deres Efterkommere	34
Marie og Hans Lund samt deres Efterkommere	43
Johannes og Anne Mortensen samt deres Efterkommere	55
Marta og Niels Larsen samt deres Efterkommere	62
Niels og Mine Mortensen samt deres Efterkommere	70
Dagmar og Oluf Nielsen	74
Familiebilleder	79
Efterskrift	89
Slægtstavle	90